

ΕΞΕΡΕΥΝΩΝΤΑΣ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΜΕ ΤΑ ΚΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΑΡΥΤΗΤΑΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κατερίνη, 7/5/2016

14 Σεπτεμβρίου 2015

LLO General

william.parker@LIGO.ORG - posted 04:05, Monday 14 September 2015 (20526)

IFO Status

Operating Mode: Observing

seismic is quiet; weather is clear

14 Σεπτεμβρίου 2015

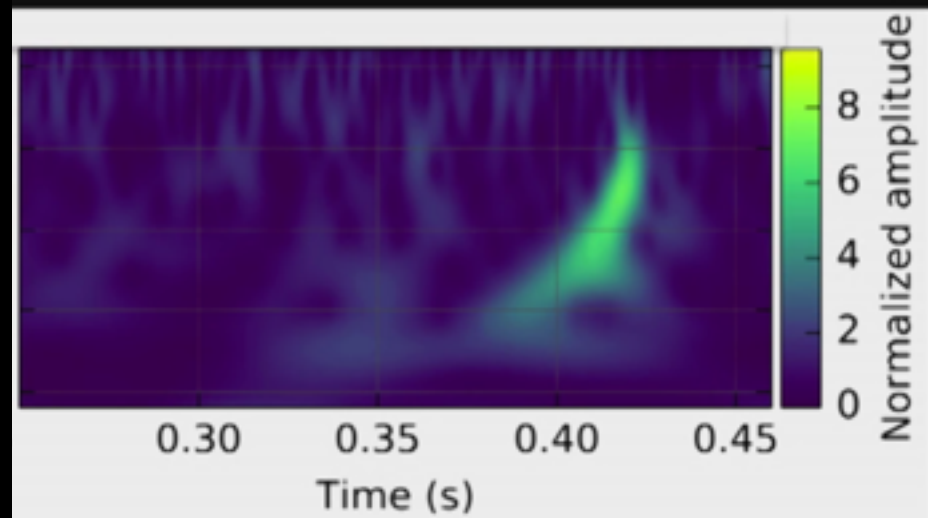
LLO General

william.parker@LIGO.ORG - posted 04:05, Monday 14 September 2015 (20526)

IFO Status

Operating Mode: Observing

seismic is quiet; weather is clear

14 Σεπτεμβρίου 2015

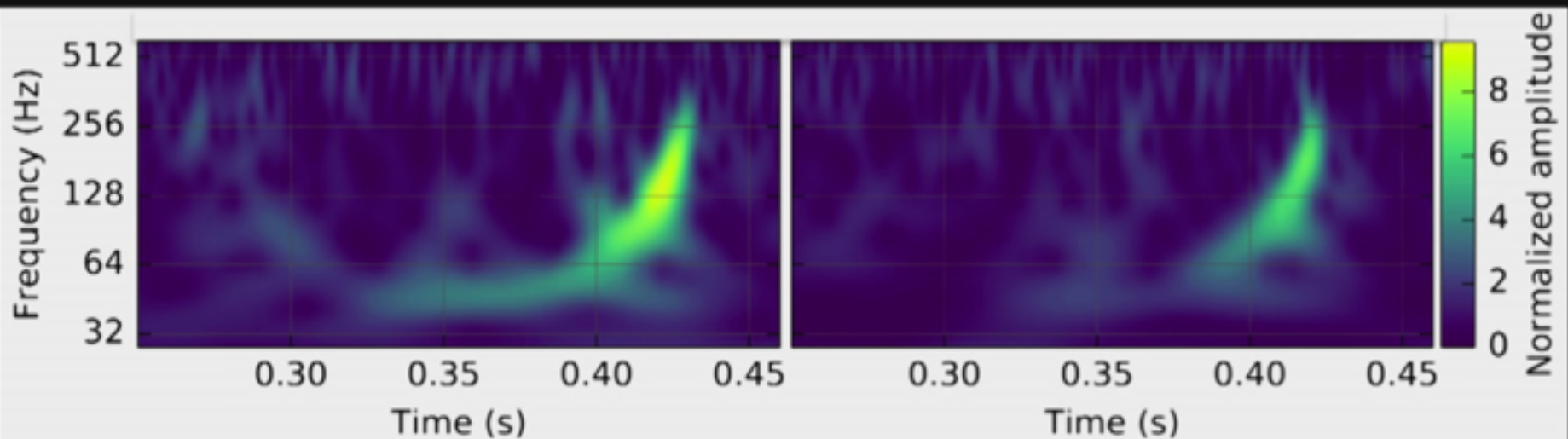
LLO General

william.parker@LIGO.ORG - posted 04:05, Monday 14 September 2015 (20526)

IFO Status

Operating Mode: Observing

seismic is quiet; weather is clear

14 Σεπτεμβρίου 2015

LLO General

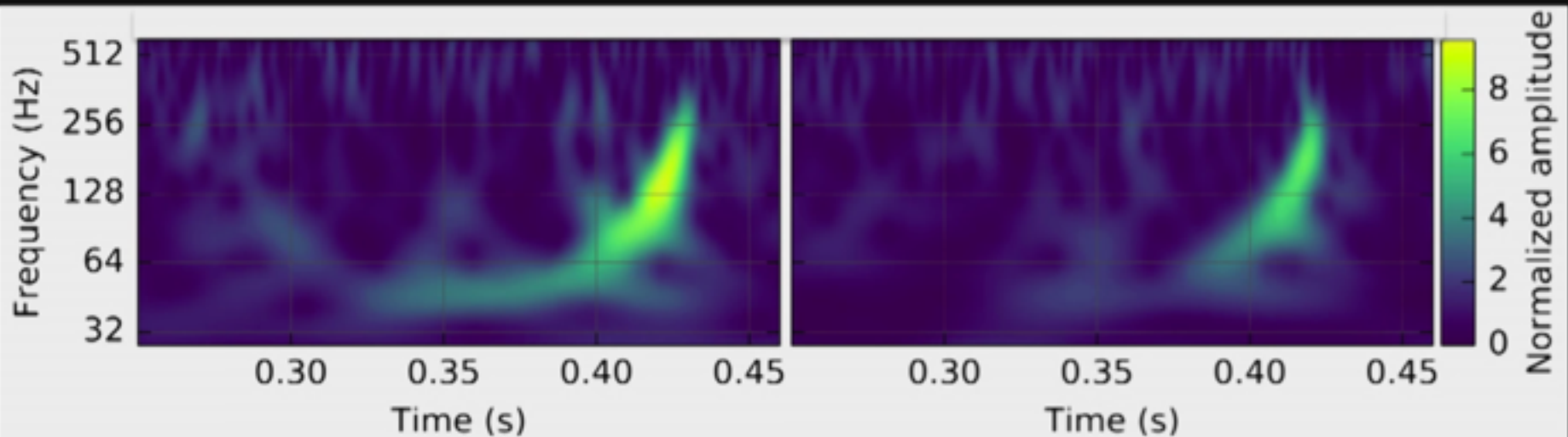
william.parker@LIGO.ORG - posted 04:05, Monday 14 September 2015 (20526)

IFO Status

Operating Mode: Observing

seismic is quiet; weather is clear

GW150914

A large, faint, circular nebula or galaxy core is centered in the image. It has a diffuse, glowing appearance with some internal structure. Two prominent dark spots are visible within the nebula, labeled with the numbers 29 and 36 in yellow. The background is a dense field of stars, with a concentration of blue and white stars around the nebula.

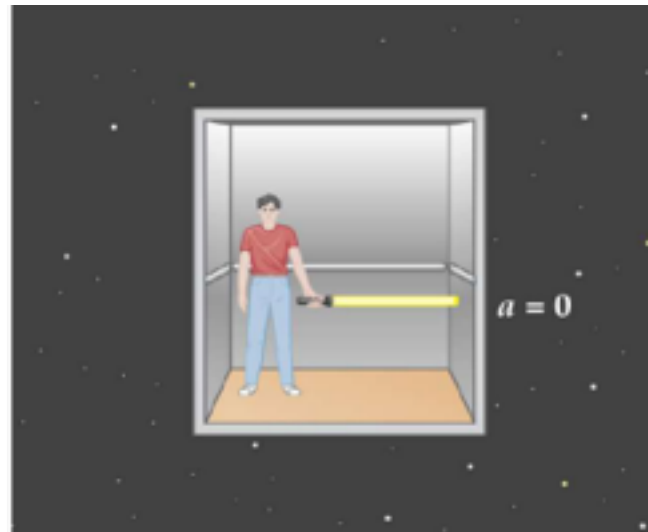
29

36

Απόσταση από εμάς:
1 δισεκατομμύρια έτη φωτός

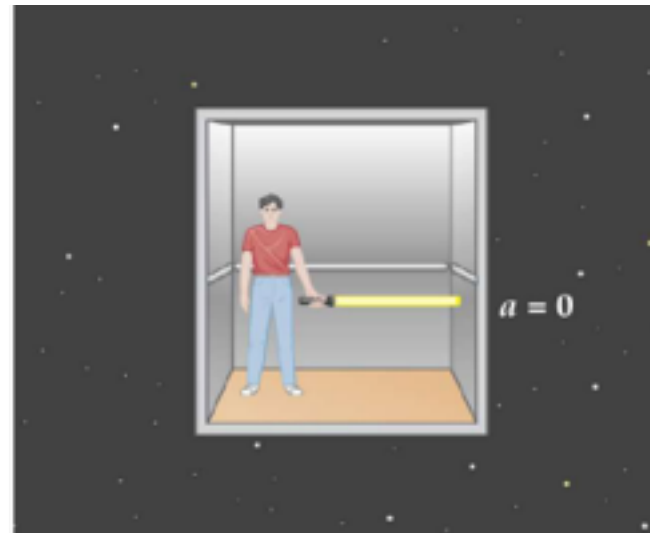
Η Αρχή της Ισοδυναμίας

1907: Ο **Einstein** αποδεικνύει με βάση την αρχή της ισοδυναμίας ότι η τροχιά των φωτονίων καμπυλώνεται από το βαρυτικό πεδίο.

Η Αρχή της Ισοδυναμίας

1907: Ο **Einstein** αποδεικνύει με βάση την αρχή της ισοδυναμίας ότι η τροχιά των φωτονίων καμπυλώνεται από το βαρυτικό πεδίο.

Η Αρχή της Ισοδυναμίας

1907: Ο **Einstein** αποδεικνύει με βάση την αρχή της ισοδυναμίας ότι η τροχιά των φωτονίων καμπυλώνεται από το βαρυτικό πεδίο.

Γενική Θεωρία Σχετικότητας (ΓΘΣ)

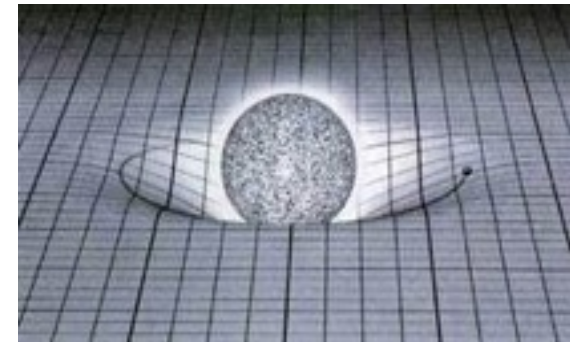
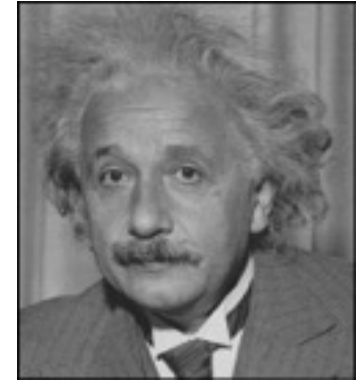
1915: Ο **Einstein** περιγράφει τη βαρύτητα ως μια **καμπύλωση** του 4-διάστατου **χωροχρόνου**.

Οι φυσικές αποστάσεις μετρώνται με τη βοήθεια ενός **μετρικού τανυστή**.

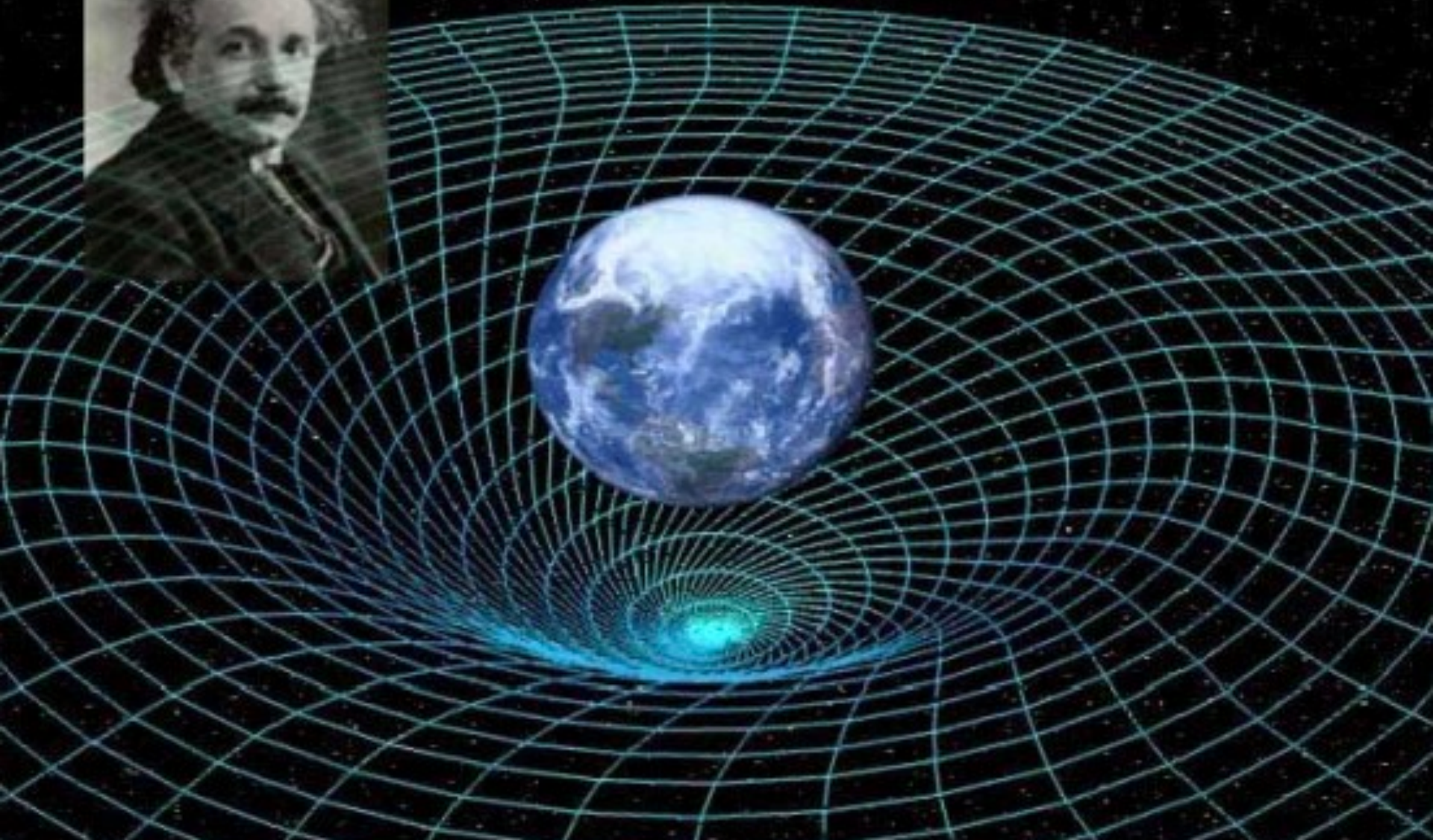
$$g_{\mu\nu} = \begin{pmatrix} g_{00}(x_i) & g_{01}(x_i) & g_{02}(x_i) & g_{03}(x_i) \\ g_{10}(x_i) & g_{11}(x_i) & g_{12}(x_i) & g_{13}(x_i) \\ g_{20}(x_i) & g_{21}(x_i) & g_{22}(x_i) & g_{23}(x_i) \\ g_{30}(x_i) & g_{31}(x_i) & g_{32}(x_i) & g_{33}(x_i) \end{pmatrix}$$

Οι εξισώσεις του Einstein συνδέουν τη καμπύλωση του χωροχρόνου με την πυκνότητα ενέργειας, την ορμή και την τάση

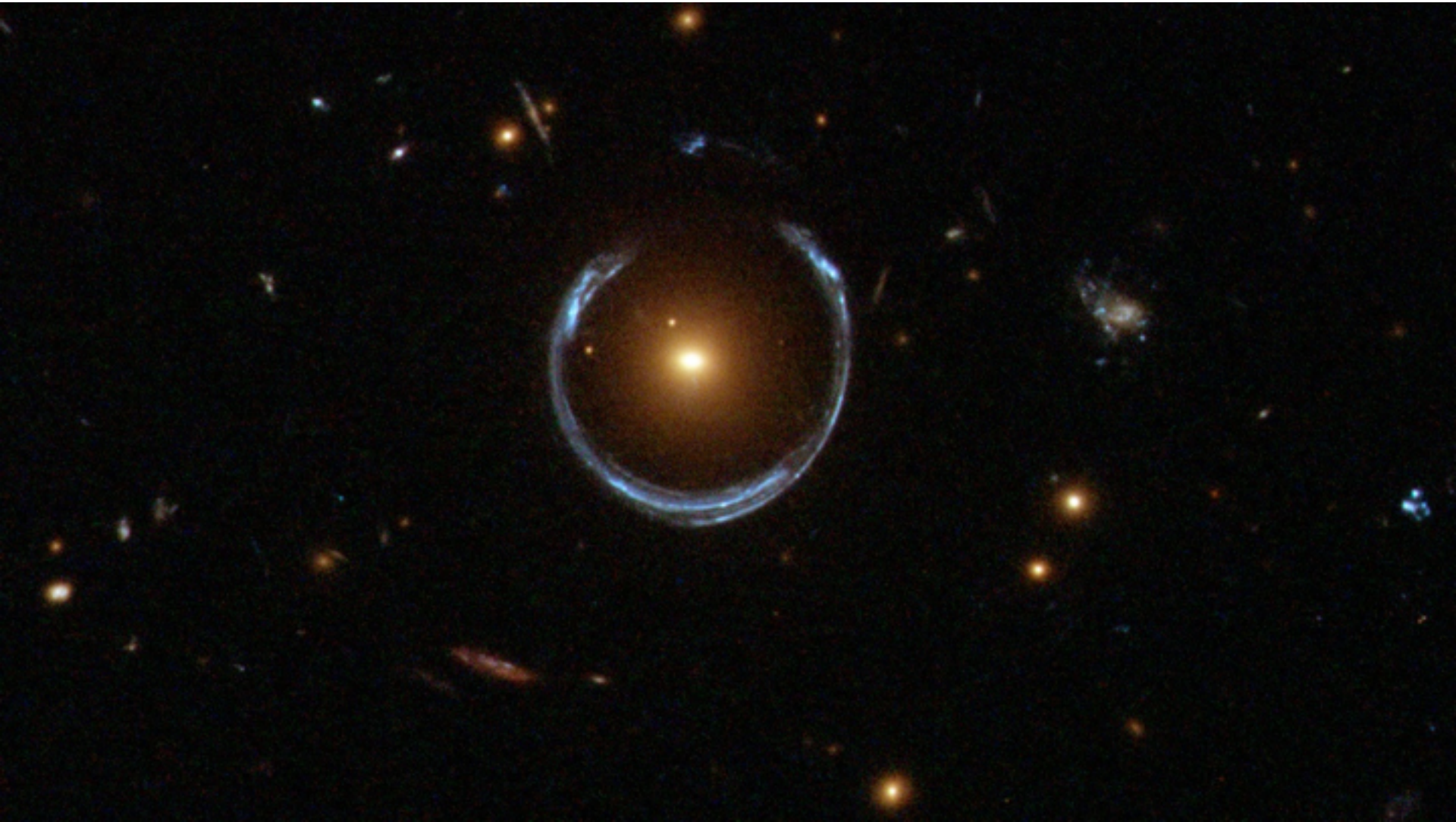
$$G_{\alpha\beta} = \frac{8\pi G}{c^4} T_{\alpha\beta}$$

Καμπύλωση του Χωροχρόνου

«Δακτύλιος του Einstein»

Πως διαδίδεται η βαρύτητα;

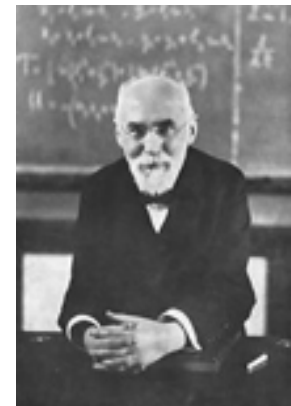
1805 ο Laplace η βαρυτική έλξη διαδίδεται με πεπερασμένη ταχύτητα

$$c_g > 7 \times 10^6 c$$

όπου c η ταχύτητα του φωτός.

1900: ο Lorentz προτείνει ότι η δύναμη της βαρύτητας δε μεταδίδεται ακαριαία (όπως προβλέπει η Νευτώνεια θεωρία) αλλά με την ταχύτητα το πολύ ίση με αυτή του φωτός.

1905: ο Poincaré προτείνει την ύπαρξη βαρυτικών κυμάτων που διαδίδονται με την ταχύτητα του φωτός.

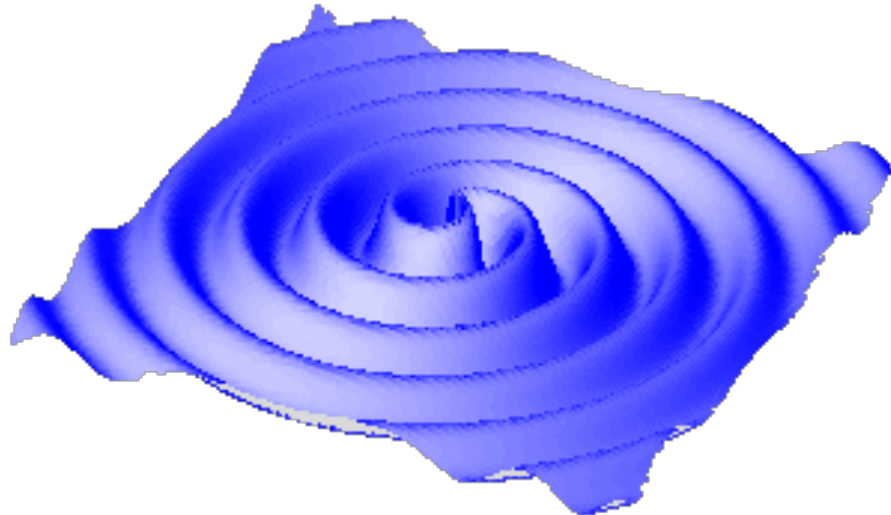
Βαρυτικά Κύματα

1916: Ο Einstein περιέγραψε τα βαρυτικά κύματα στα πλαίσια της ΓΘΣ ως γραμμικές διαταραχές του μετρικού τανυστή:

$$g_{\mu\nu} = \eta_{\mu\nu} + h_{\mu\nu} \quad |h_{\mu\nu}| \ll 1$$

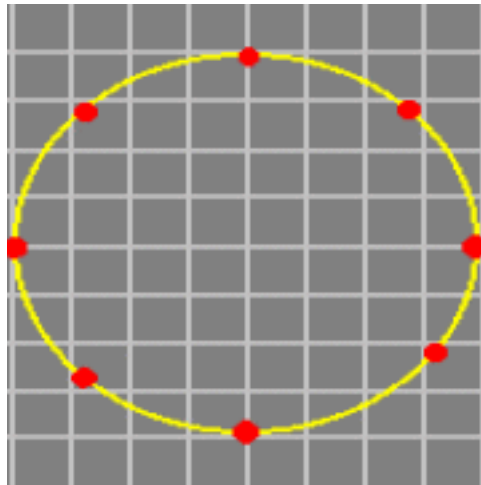
οπου $\eta_{\mu\nu}$ είναι ο επίπεδος χωροχρόνος της Ειδικής Θεωρίας Σχετικότητας (Minkowski). Προκύπτει η κυματική εξίσωση:

$$\square \bar{h}_{\alpha\beta} = 0$$

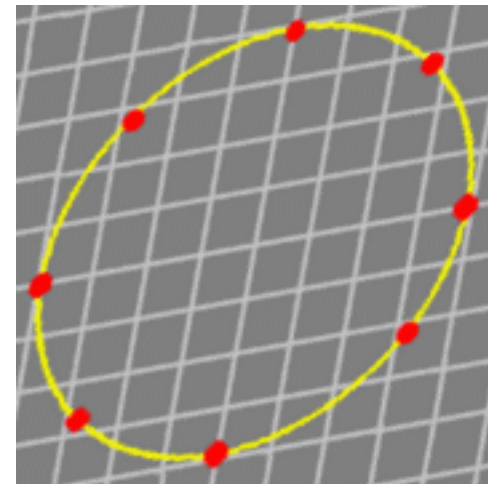

Πόλωση Βαρυτικών Κυμάτων

Τα βαρυτικά κύματα είναι *εγκάρσια* και έχουν δύο ειδών *πολώσεις*:

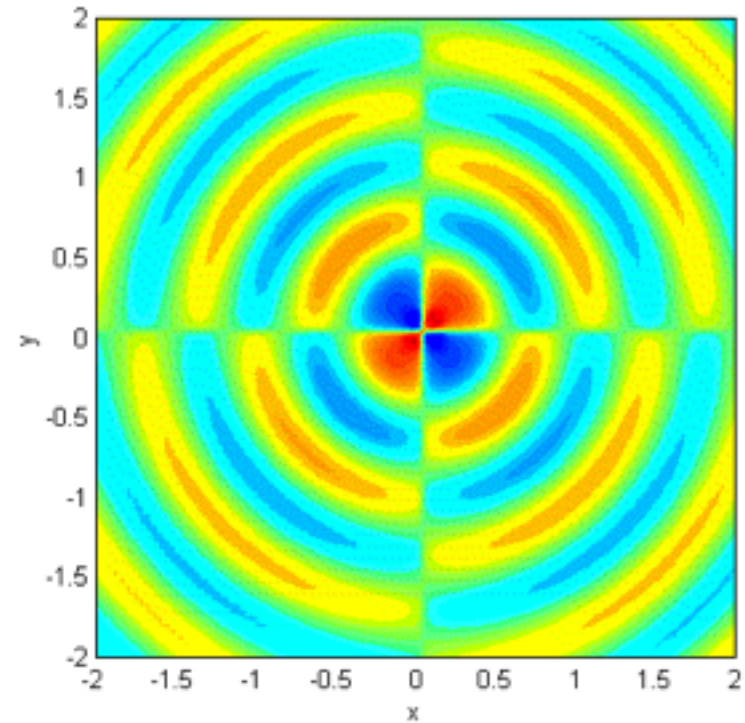
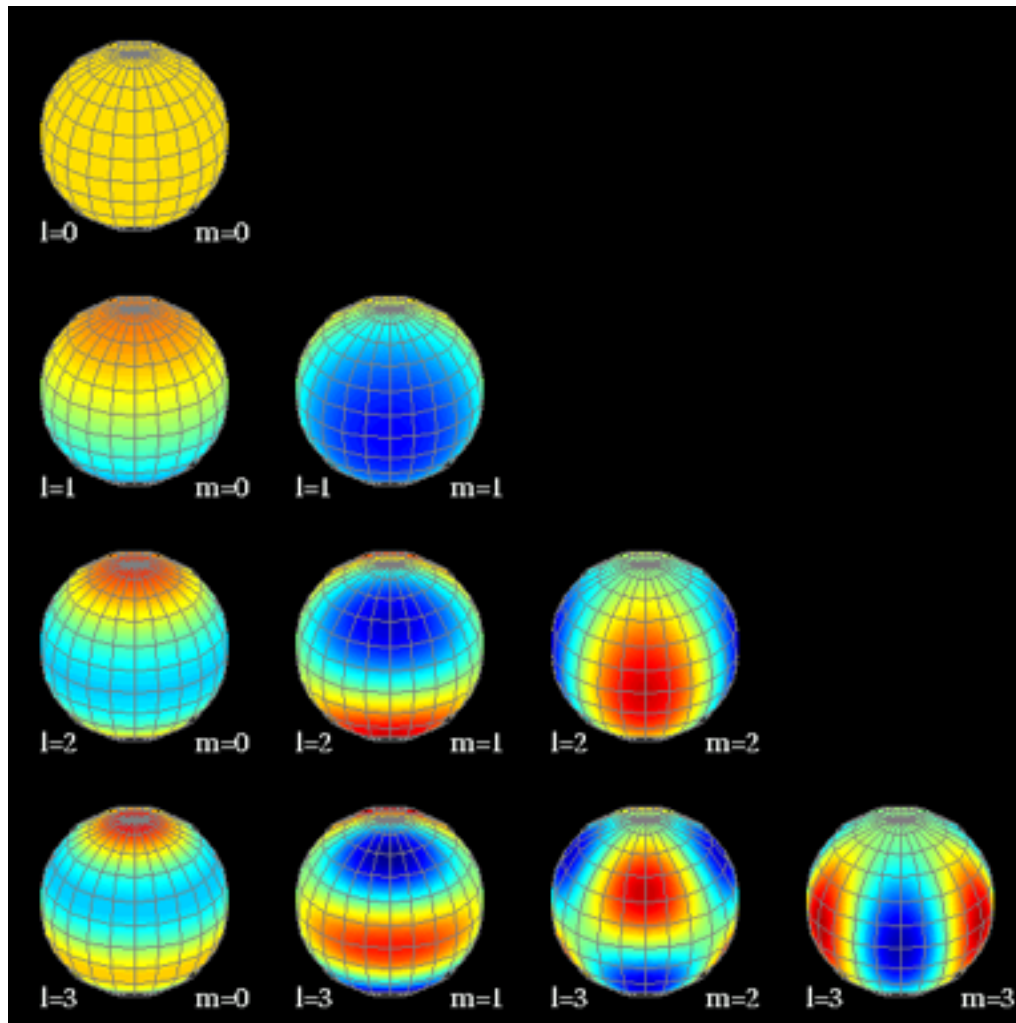
Πόλωση +

Πόλωση X

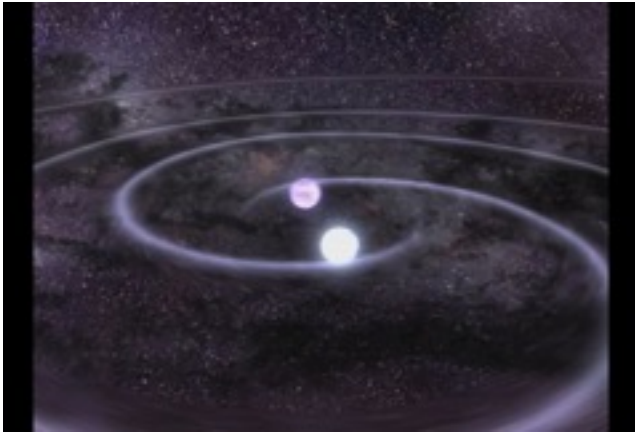
Παραγωγή Βαρυτικών Κυμάτων

Βαρυτικά κύματα παράγονται από ημι-περιοδικές παραμορφώσεις (με τουλάχιστον τετραπολική παραμόρφωση). Παραδείγματα:

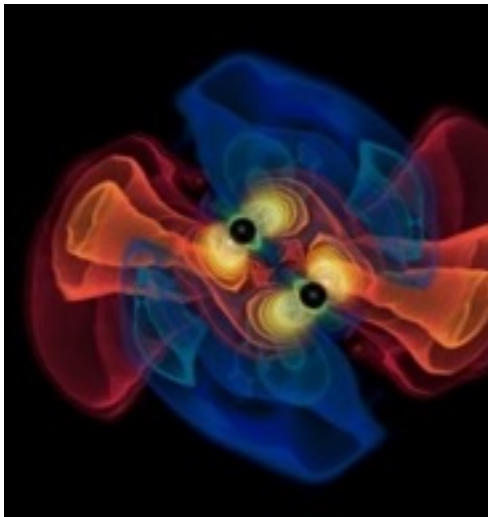
Κύριες Πηγές Βαρυτικών Κυμάτων

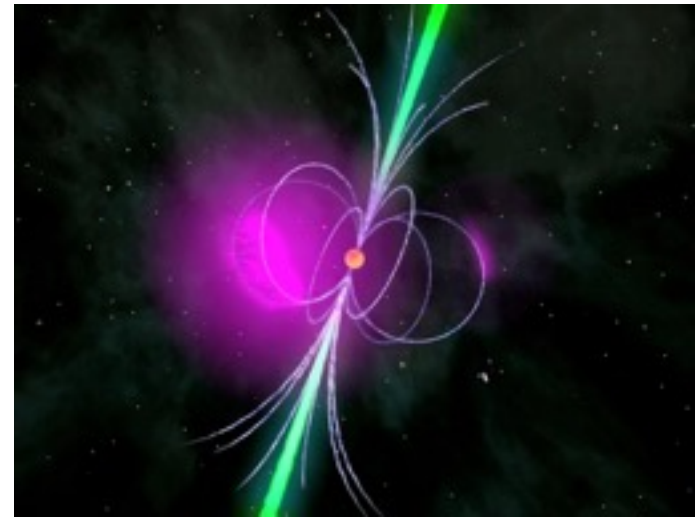
Συγχώνευση Αστέρων Νετρονίων

Κατάρρευση Αστέρων

Συγχώνευση Μελανών Οπών

Περιστρεφόμενοι Αστέρες Νετρονίων

Πλάτος Βαρυτικών Κυμάτων

Εάν υποθέσουμε περιοδική μεταβολή, με κάποια **συχνότητα** f , βρίσκουμε το **πλάτος** h των βαρυτικών κυμάτων:

$$h \sim \frac{f^2 \rho \epsilon}{r}$$

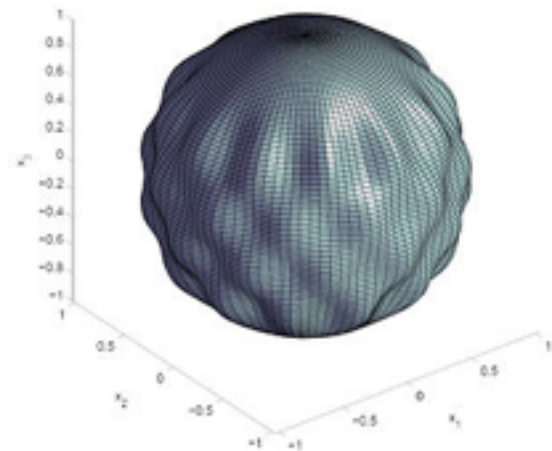
όπου: r η απόσταση της πηγής
 f η συχνότητα
 ρ η πυκνότητα
 ϵ η παραμόρφωση

Παράδειγμα: Αστέρας νετρονίων σε απόσταση $r = 70$ εκ. ετών φωτός που ταλαντώνεται με συχνότητα: $f = 2000$ Hz

Πλάτος: 10^{-22}

Σε έναν ανιχνευτή μήκους 4 km, αυτό αντιστοιχεί σε **λιγότερο** από το:

1% της ακτίνας ενός πρωτονίου (!)

Ροή Ενέργειας των Βαρυτικών Κυμάτων

Στο προηγούμενο παράδειγμα, η *ροή ενέργειας των βαρυτικών κυμάτων όταν φτάνουν στη Γη είναι:*

$$0.6 \text{ W / m}^2$$

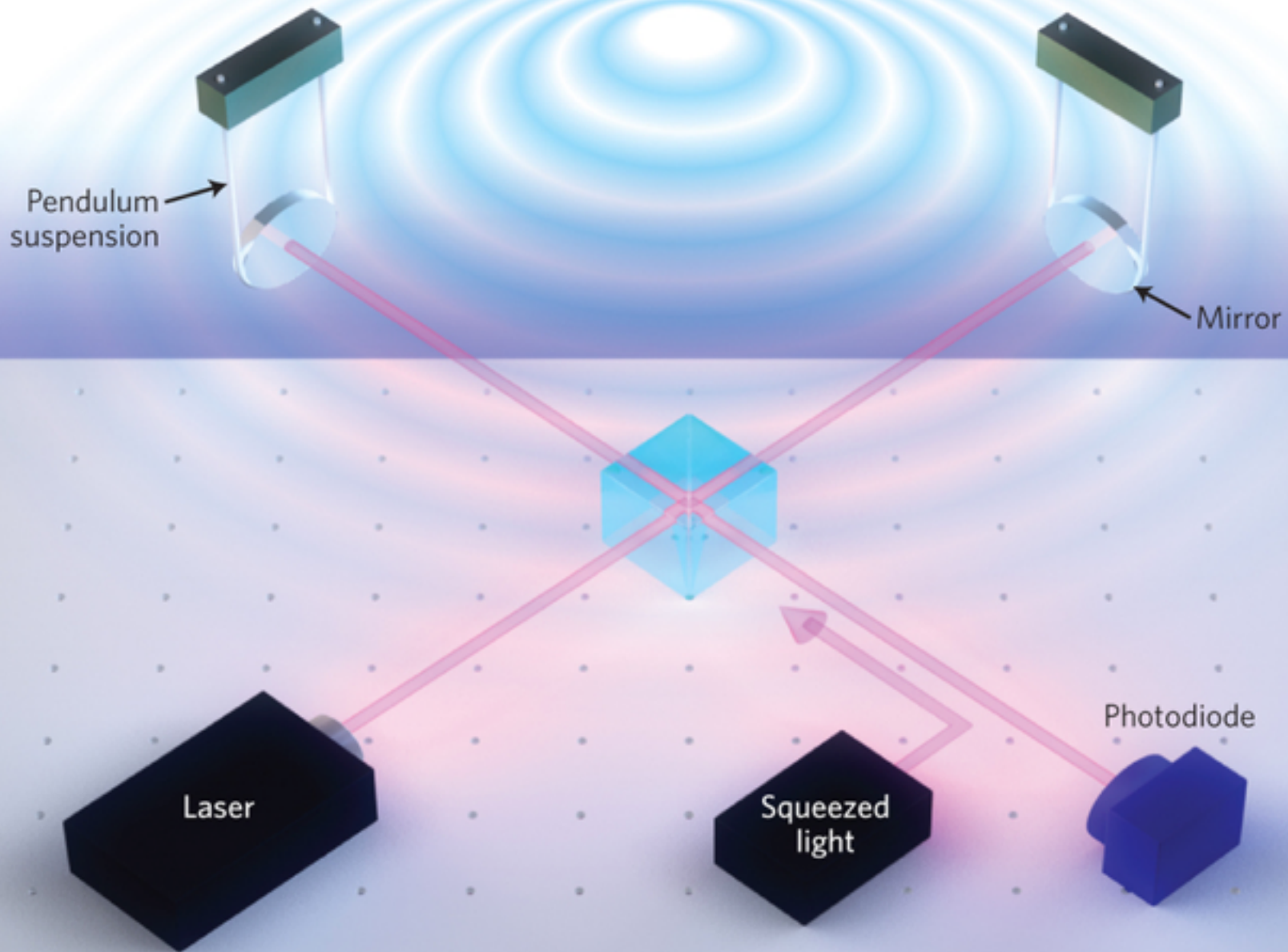
Ροή ενέργειας H/M κυμάτων της Σελήνης στη Γη:

$$0.0015 \text{ W / m}^2$$

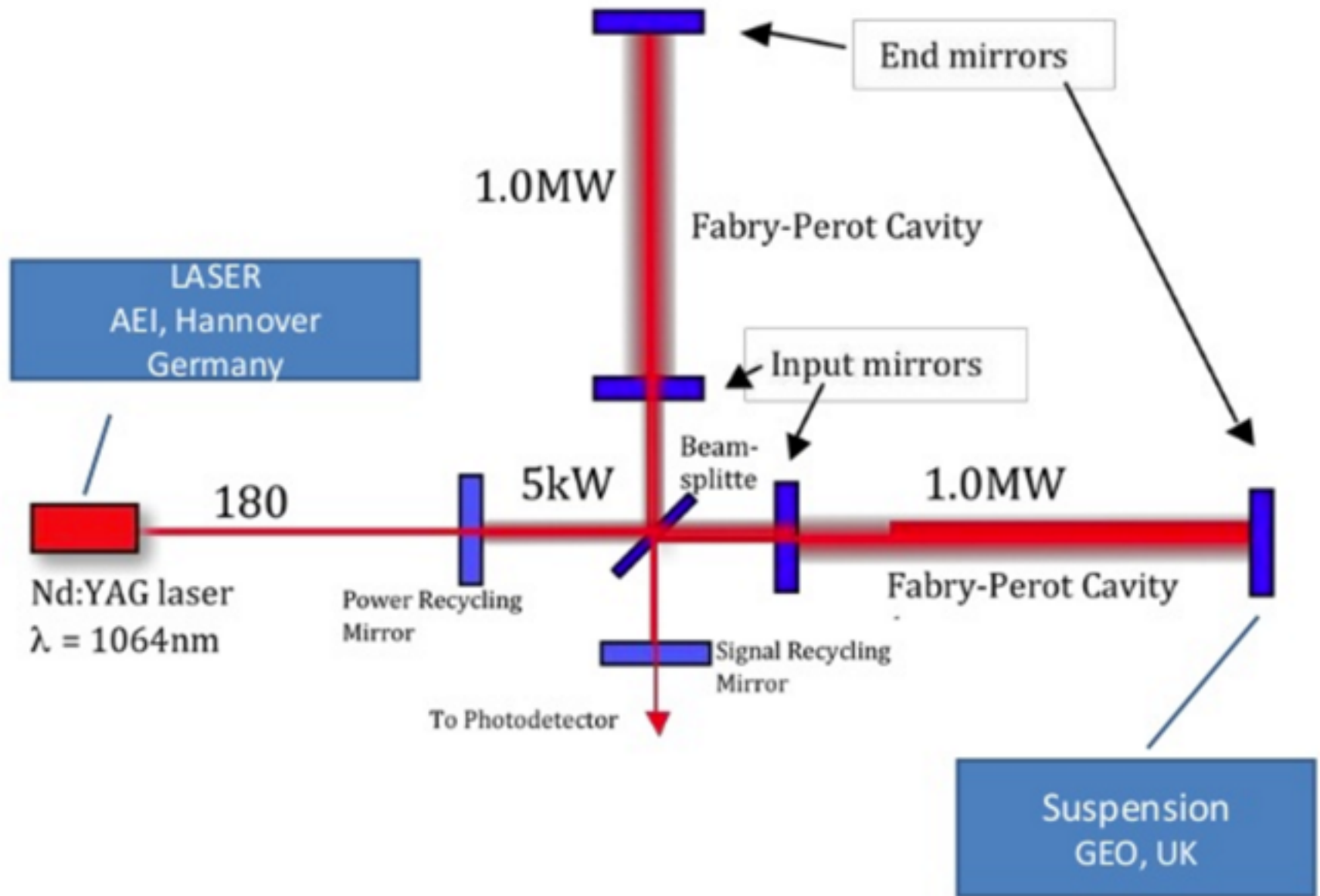

ροή Βαρυτικών Κυμάτων = 400 x ροή H/M Σελήνης !!

Συμβολόμετρο Ακτίνων Laser

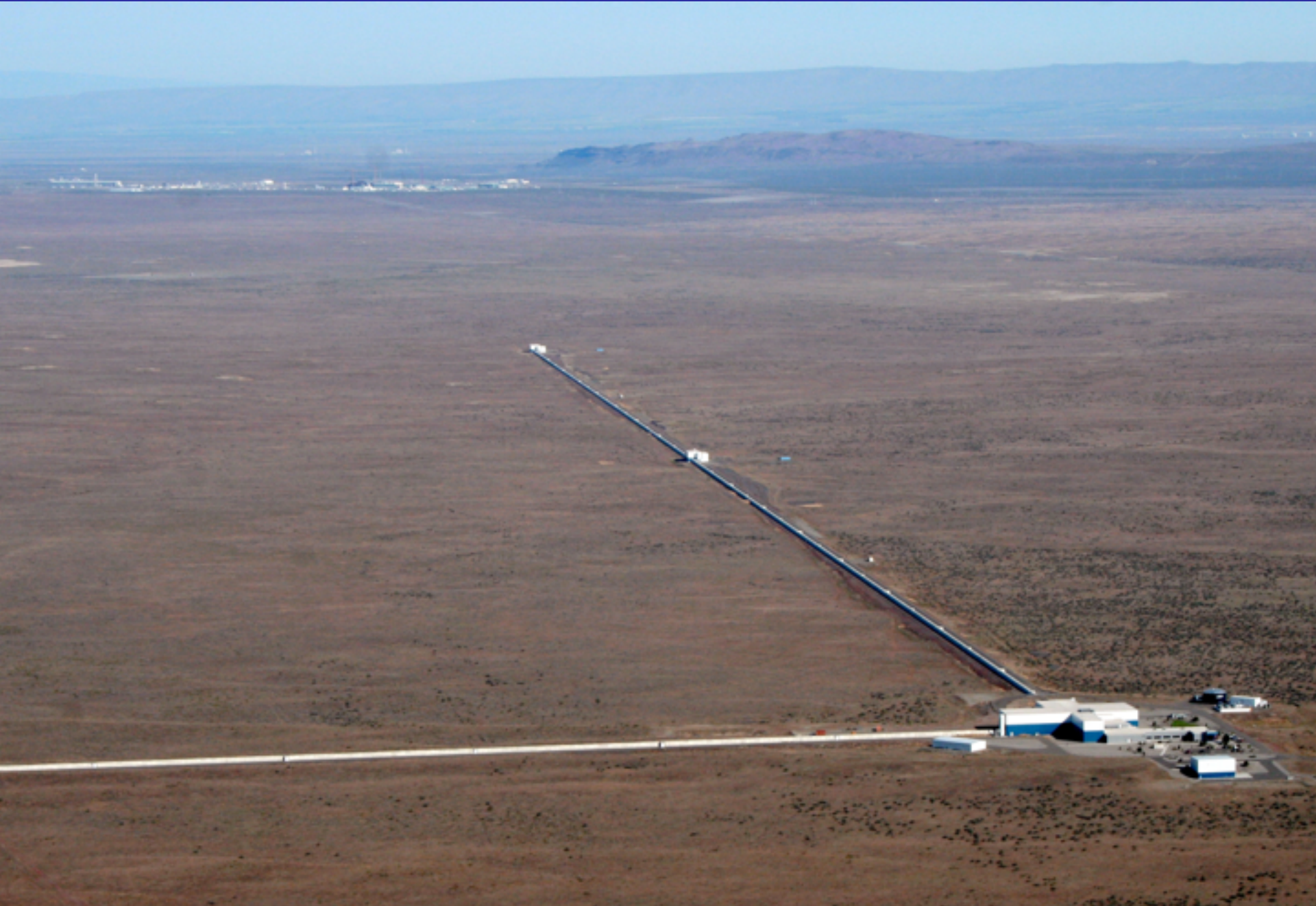

Ανιχνευτής Advanced LIGO

Advanced LIGO @ Hanford, WA

Advanced VIRGO @ Pisa, Italy

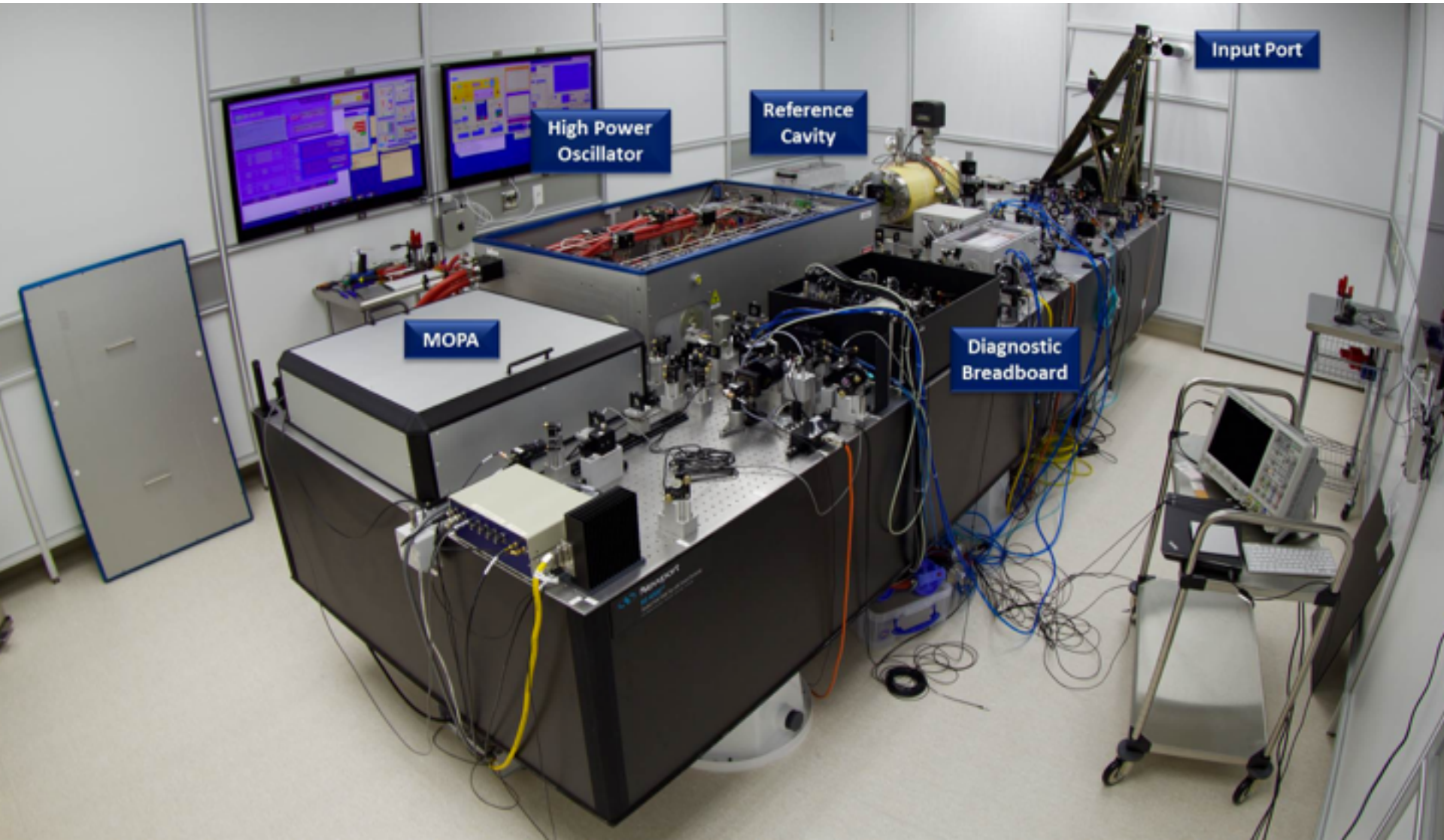
Εργασίες αναβάθμισης του Advanced VIRGO

Συμμετοχή στο Επιστημονικό
Συμβούλιο
Virgo-Ego Scientific Forum (VESF)

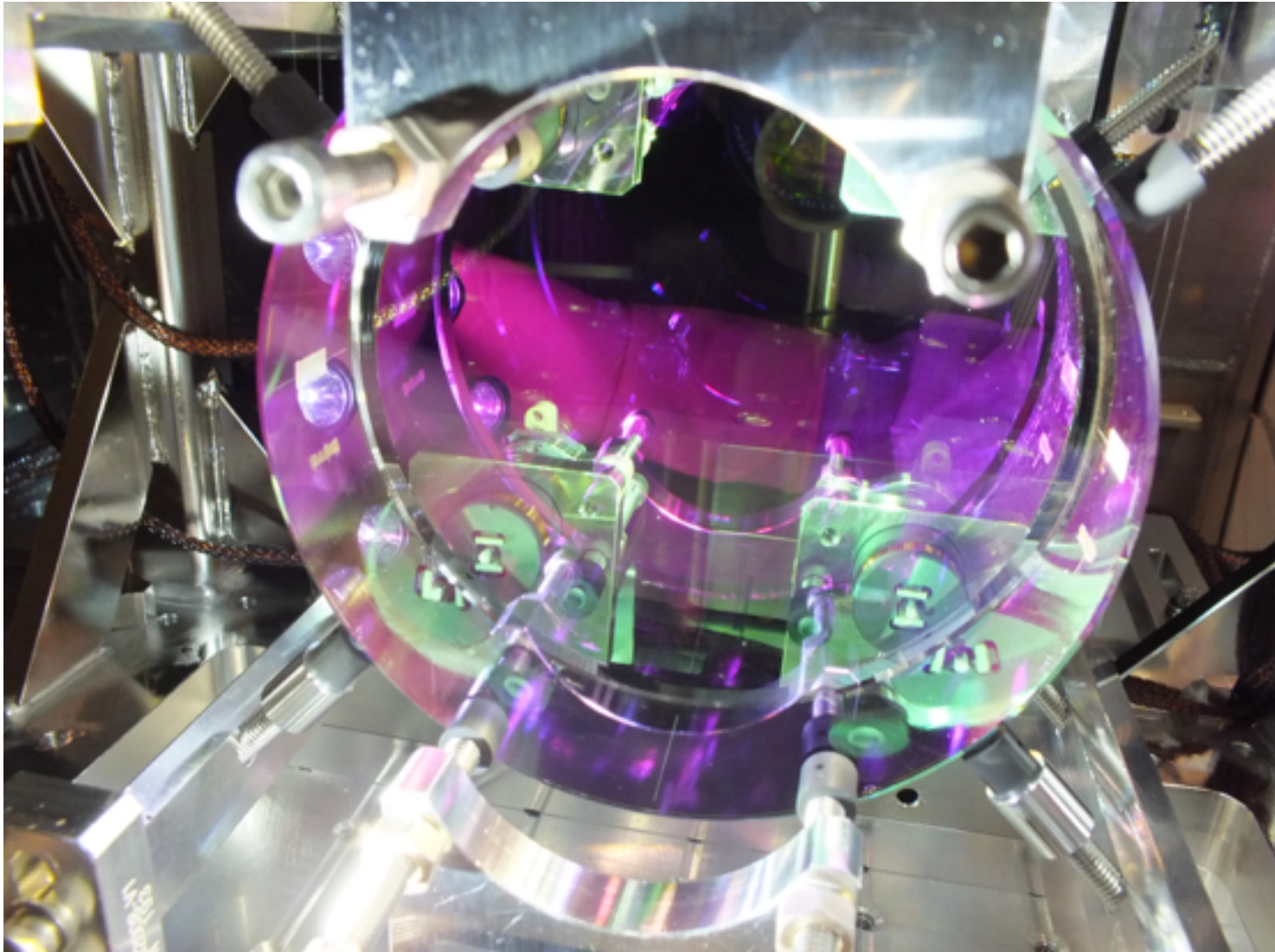
Πηγή Laser

Nd:YAG (neodymium-doped yttrium aluminium garnet, $\text{Nd:Y}_3\text{Al}_5\text{O}_{12}$) στο **υπέρυθρο**.

Οπτικά στοιχεία

Λιωμένο καθαρό και ομογενές διοξείδιο του πυριτίου (SiO_2) (fused silica).

Διοξείδιο του πυριτίου

"DO NOT EAT"

DESICCANT

SILICA

GEL

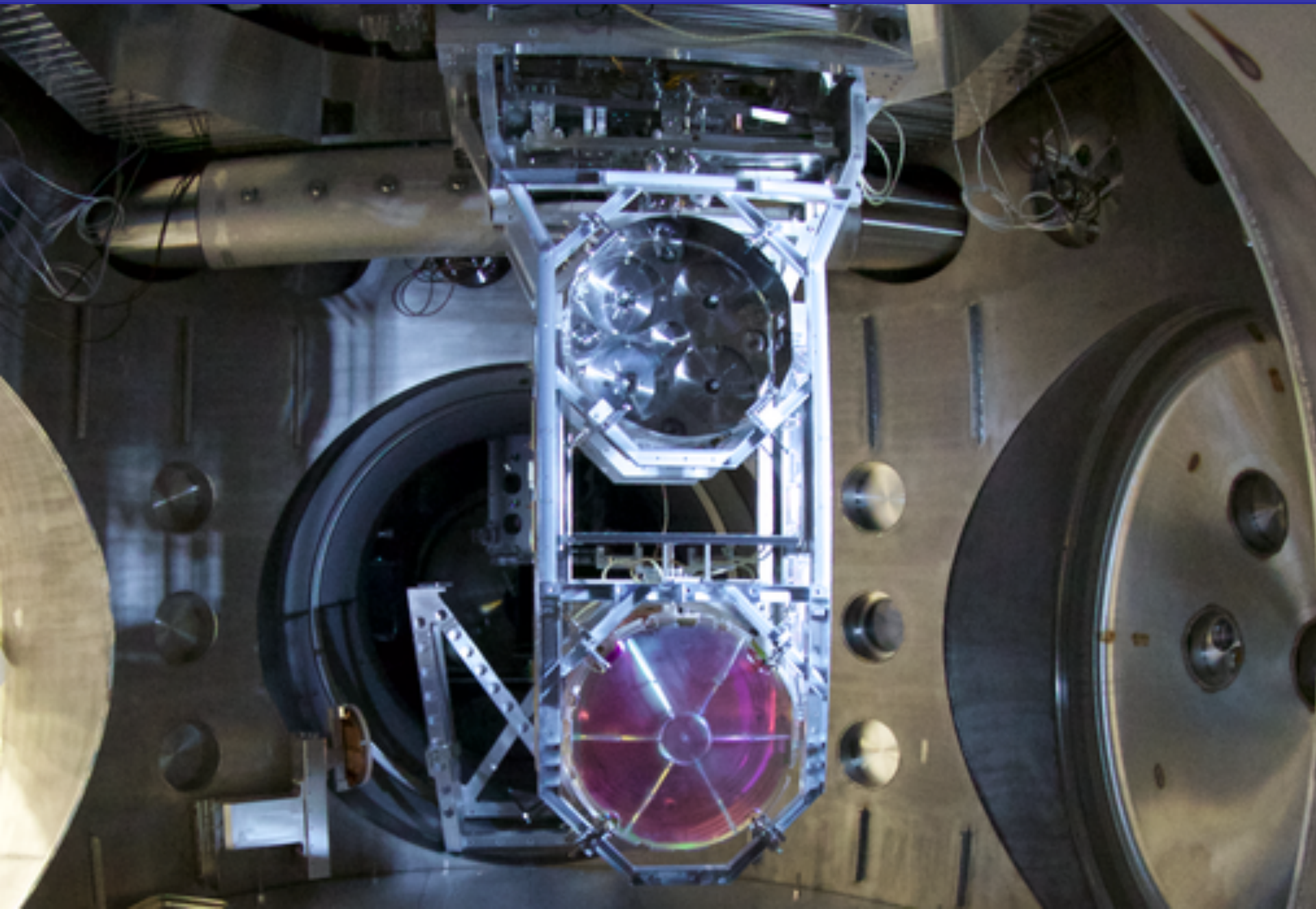
THROW AWAY

"DO NOT EAT"

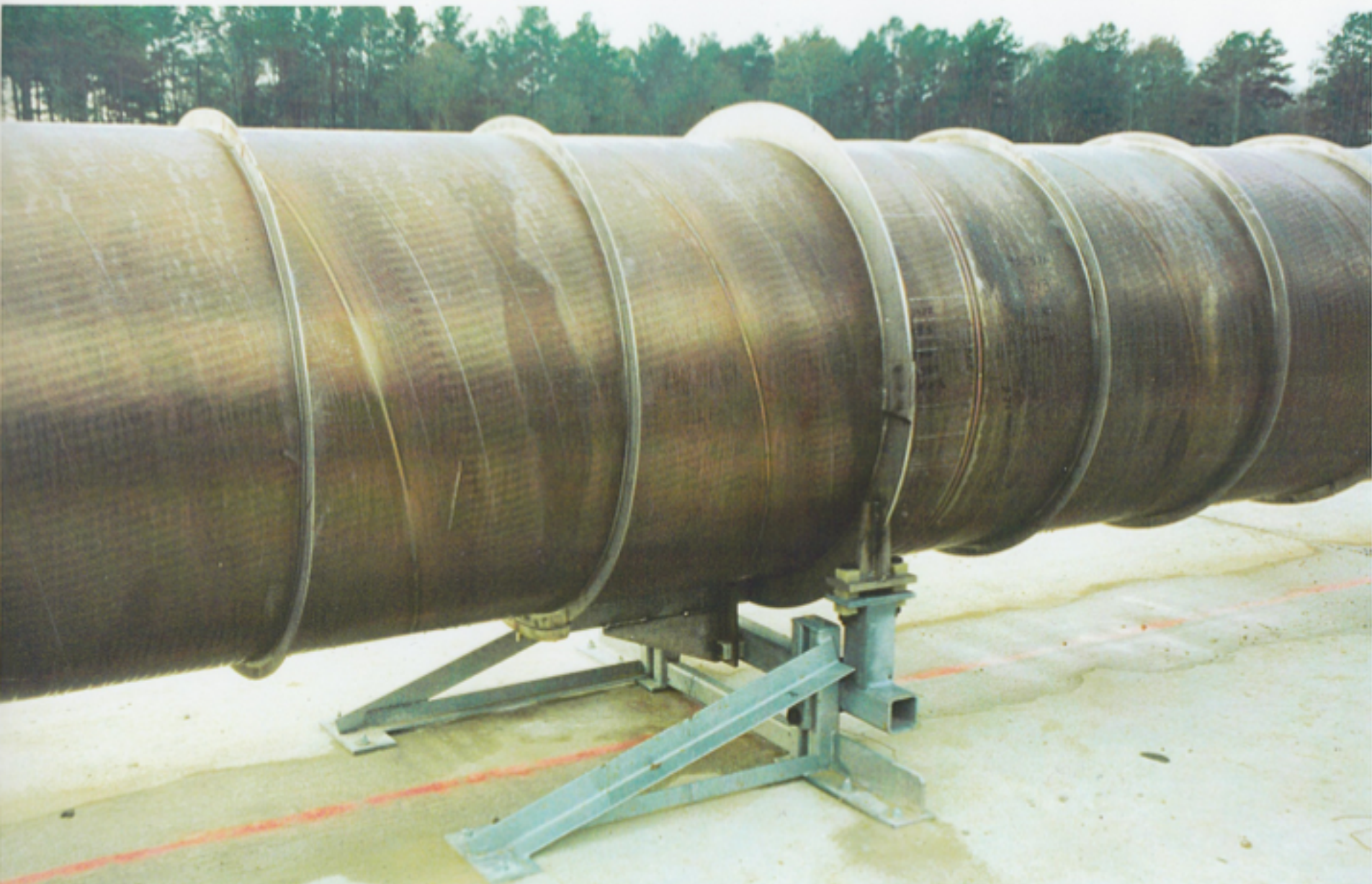
DESICCANT

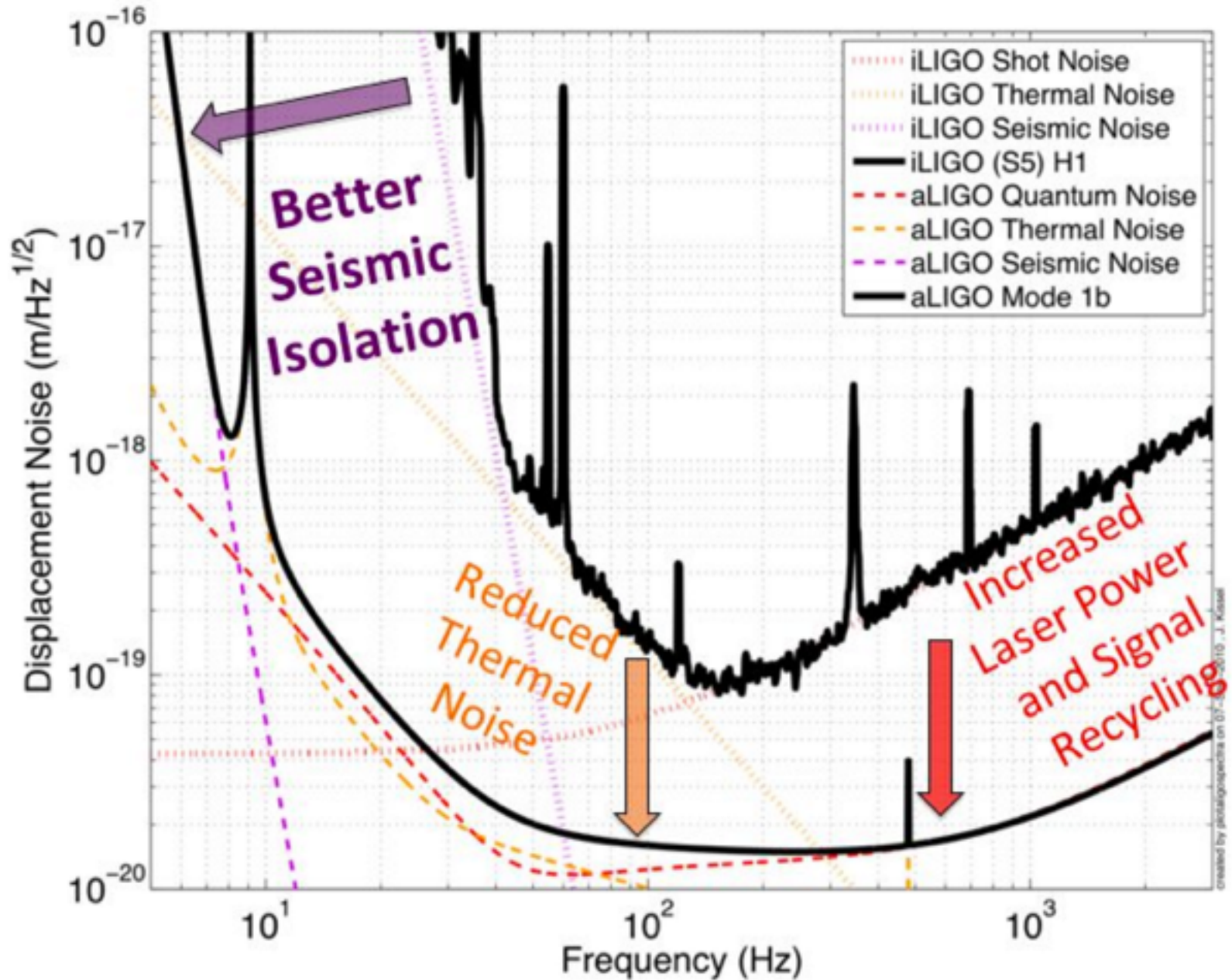
Σύστημα απορρόφησης κραδασμών

Σωλήνες κενού 1 μPa

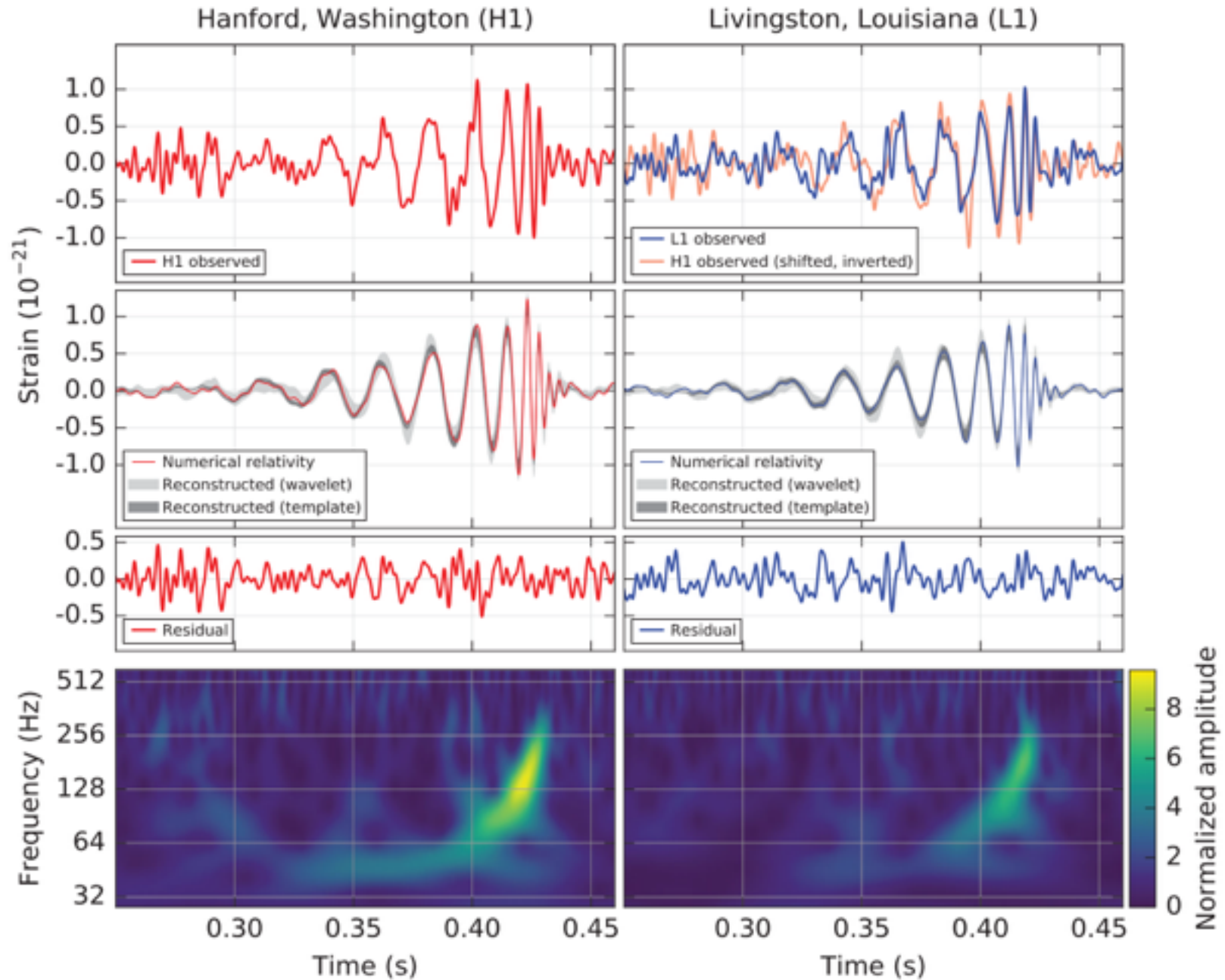

Πηγές θορύβου

Κυματομορφές της πηγής GW150914

Abbot et al. (2016)

Χαρακτηριστικά της πηγής

Primary black hole mass	$36_{-4}^{+5} M_{\odot}$
Secondary black hole mass	$29_{-4}^{+4} M_{\odot}$
Final black hole mass	$62_{-4}^{+4} M_{\odot}$
Final black hole spin	$0.67_{-0.07}^{+0.05}$
Luminosity distance	$410_{-180}^{+160} \text{ Mpc}$
Source redshift z	$0.09_{-0.04}^{+0.03}$

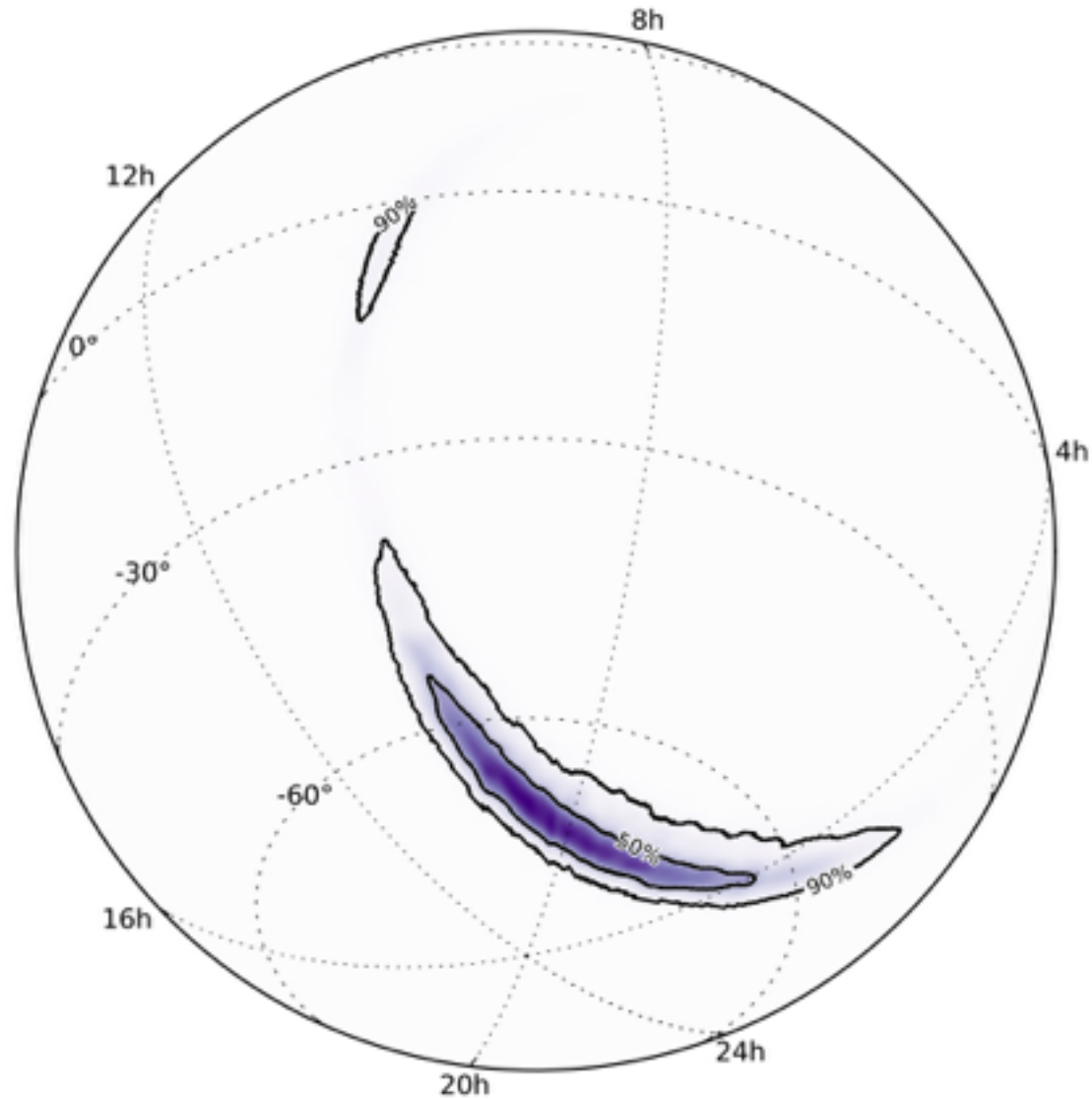

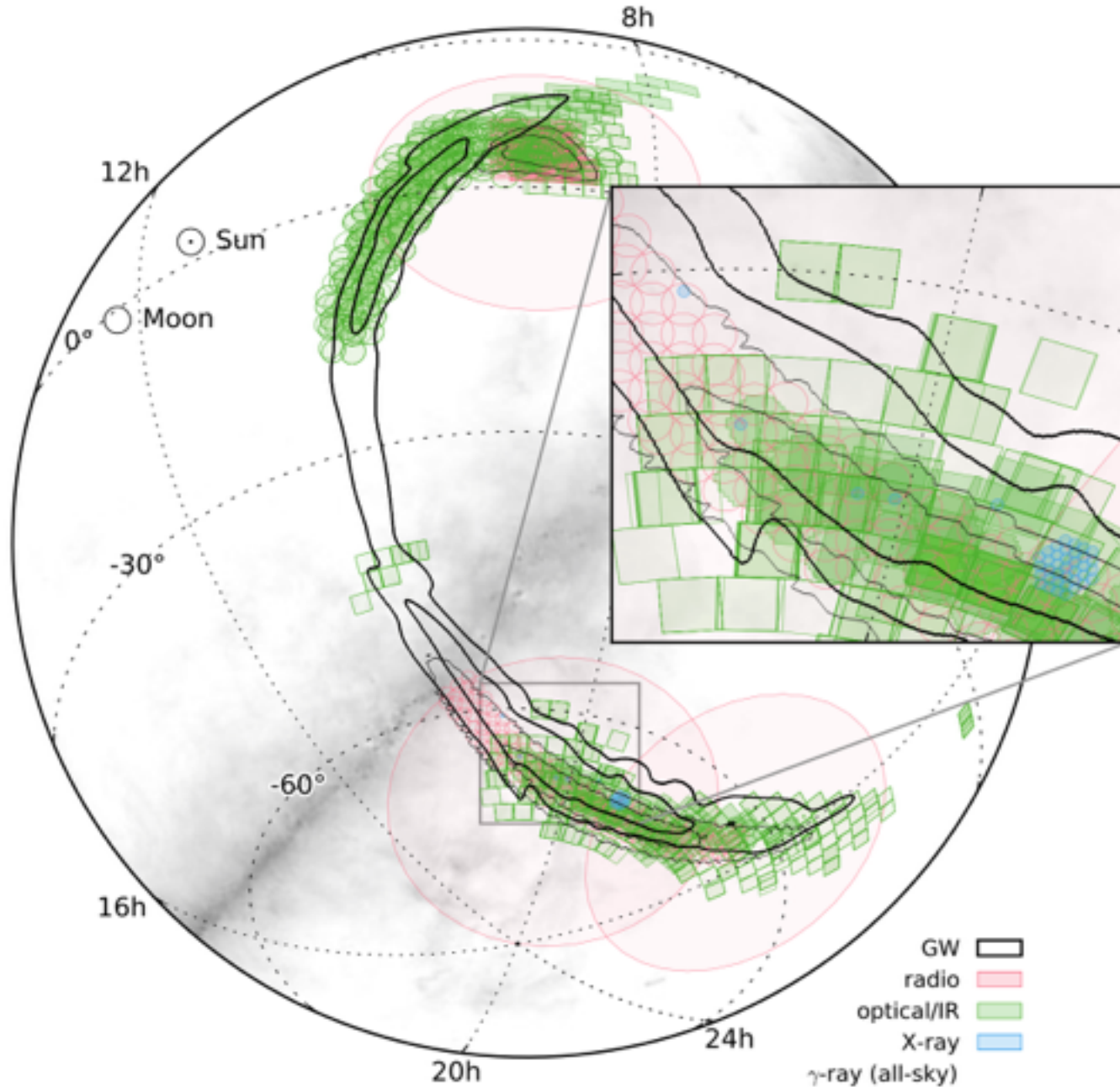
(Με την υπόθεση επίπεδου κοσμολογικού μοντέλου Λ CDM, με $\Omega_m = 0.3$ και σταθερά Hubble $H_0 = 69.5 \text{ km s}^{-1} \text{ Mpc}^{-1}$.)

Περιοχή εντοπισμού της πηγής GW150914

Χρονικό διάστημα ανάμεσα στις δύο ανιχνεύσεις: $6.9^{+0.5}_{-0.4}$ ms.

Παρατηρήσεις στο Η/Μ φάσμα

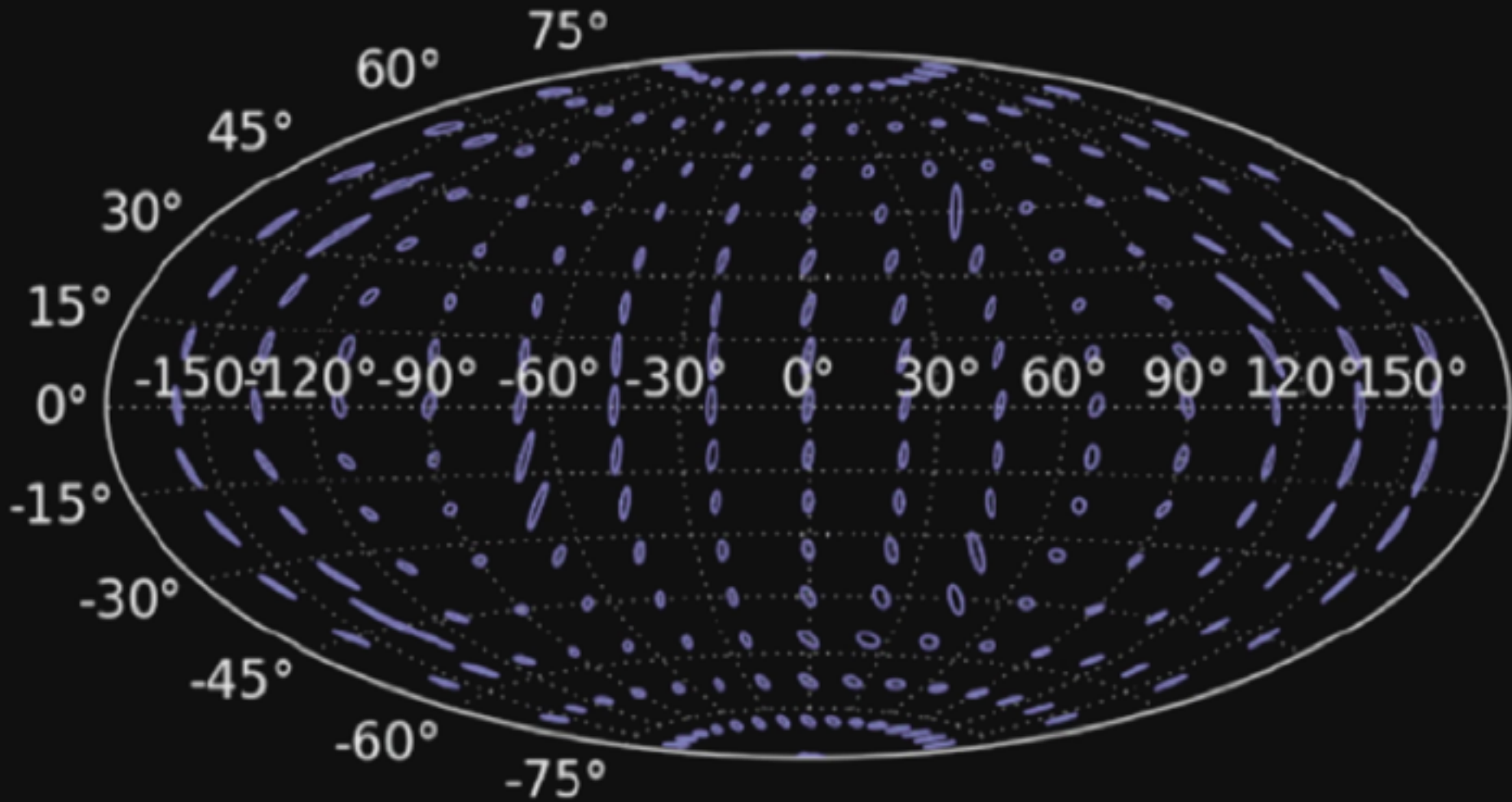
Abbot et al. (2016)

Παγκόσμιο δίκτυο

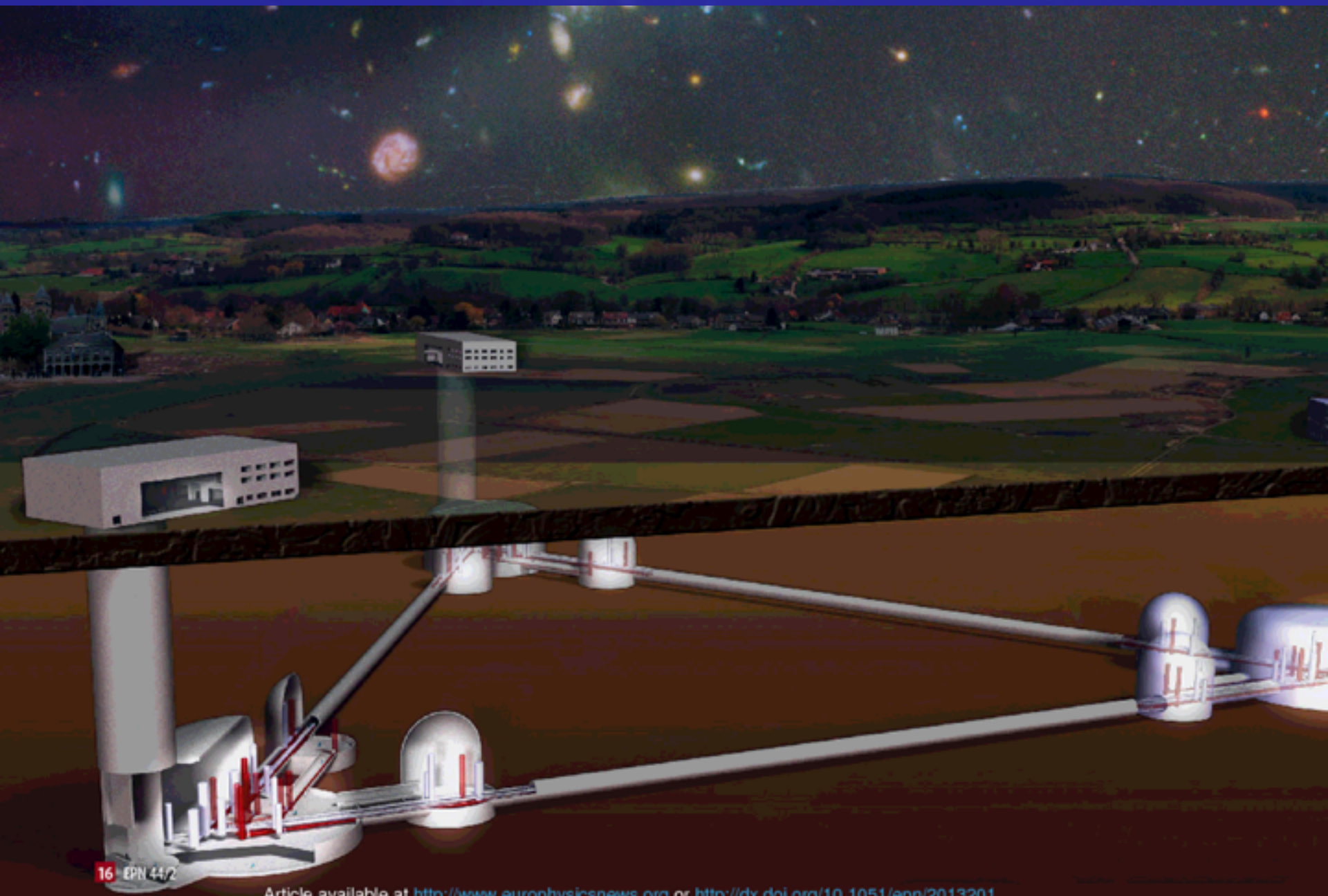
Σύντομα, όλοι οι συμβολομετρικοί ανιχνευτές θα λειτουργούν ως ένα *ενιαίο πείραμα*, το οποίο θα επιτρέπει τον *εντοπισμό θέσης* των διαφόρων πηγών.

Ακριβής εντοπισμός θέσης

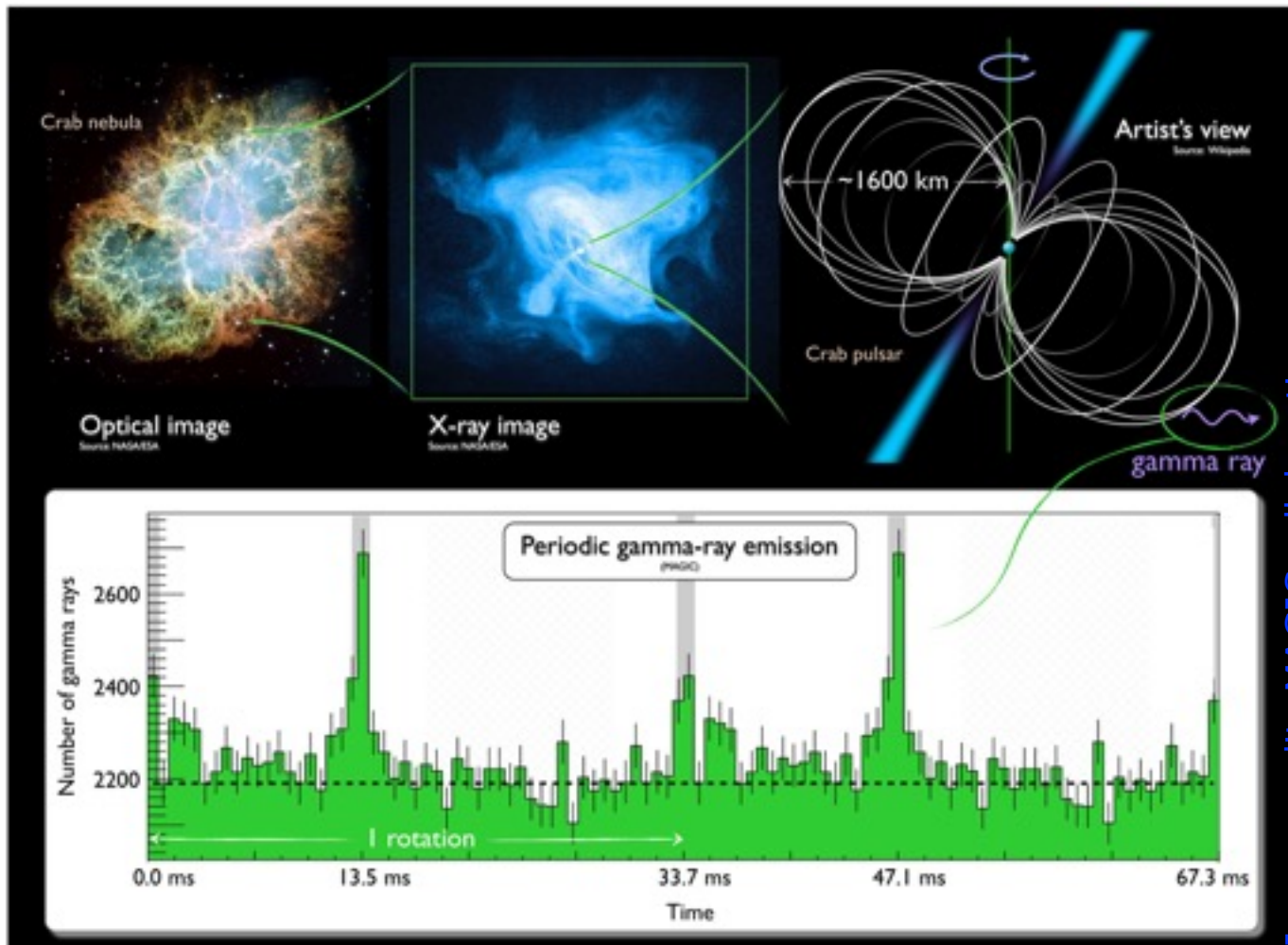
Einstein Telescope

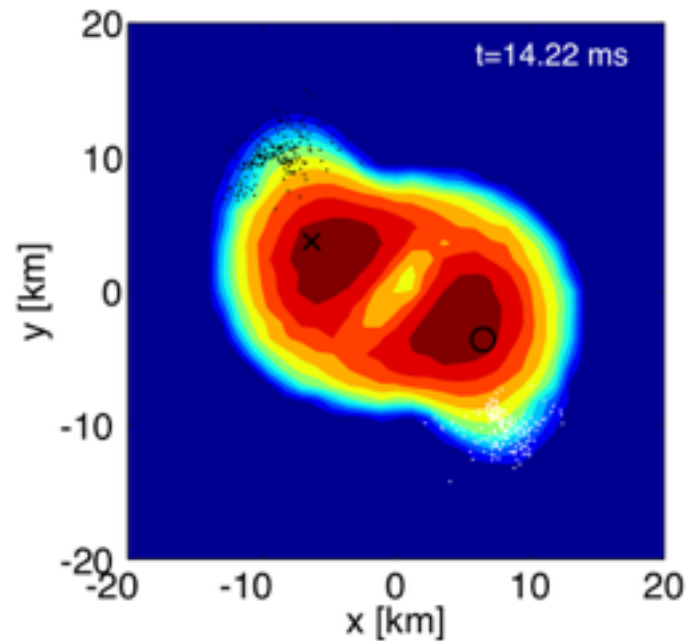
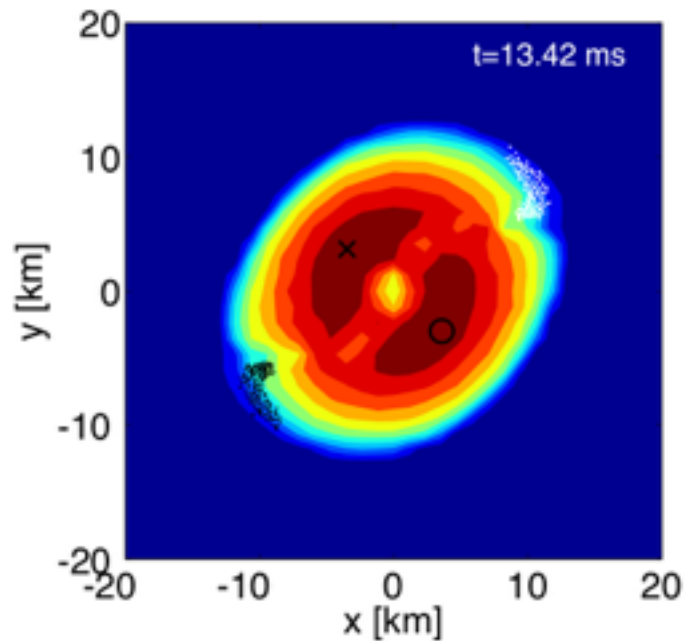
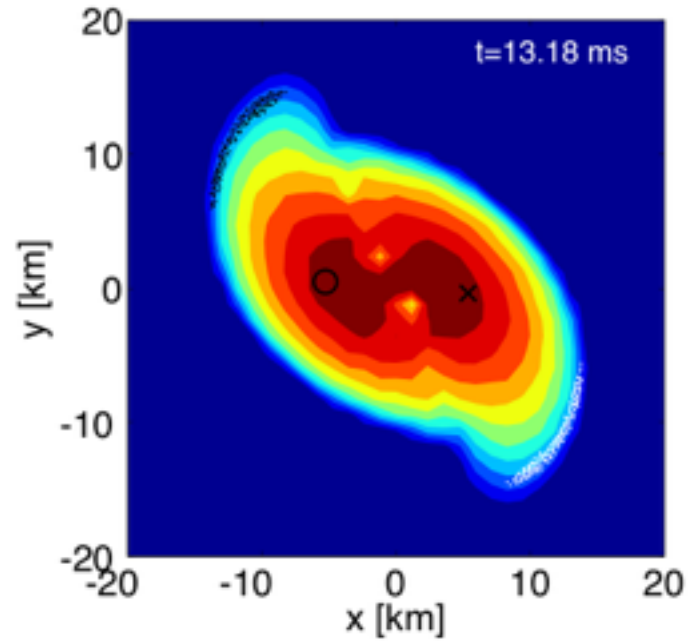
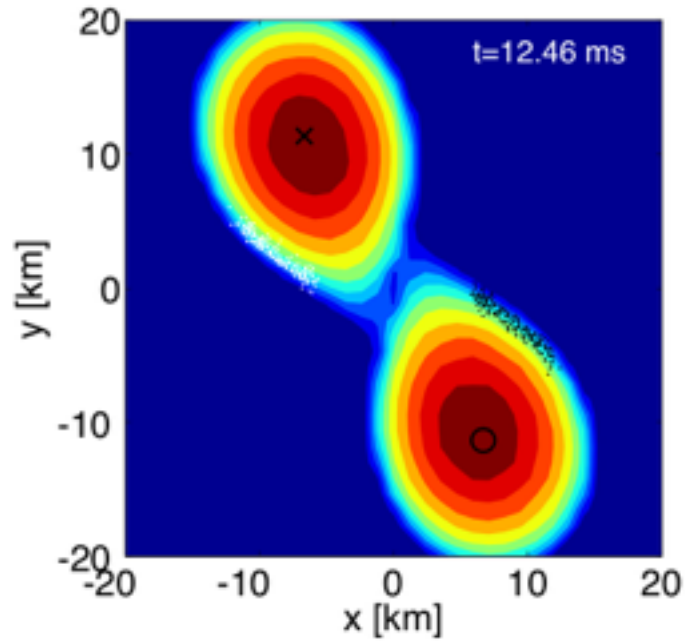
Αστέρες Νετρονίων

Οι αστέρες νετρονίων παρατηρούνται εδώ και 50 χρόνια. Όμως, ακόμη δε γνωρίζουμε την κατάσταση της ύλης στον πυρήνα τους!

Δεν έχουμε ακριβείς μετρήσεις της ακτίνας!

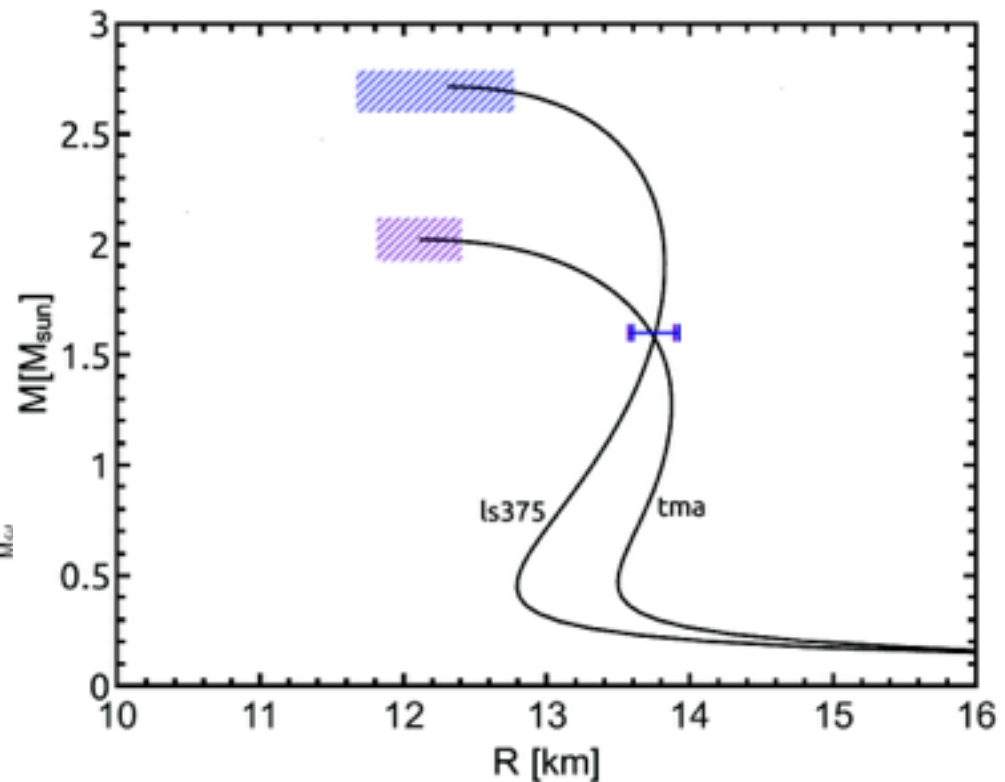
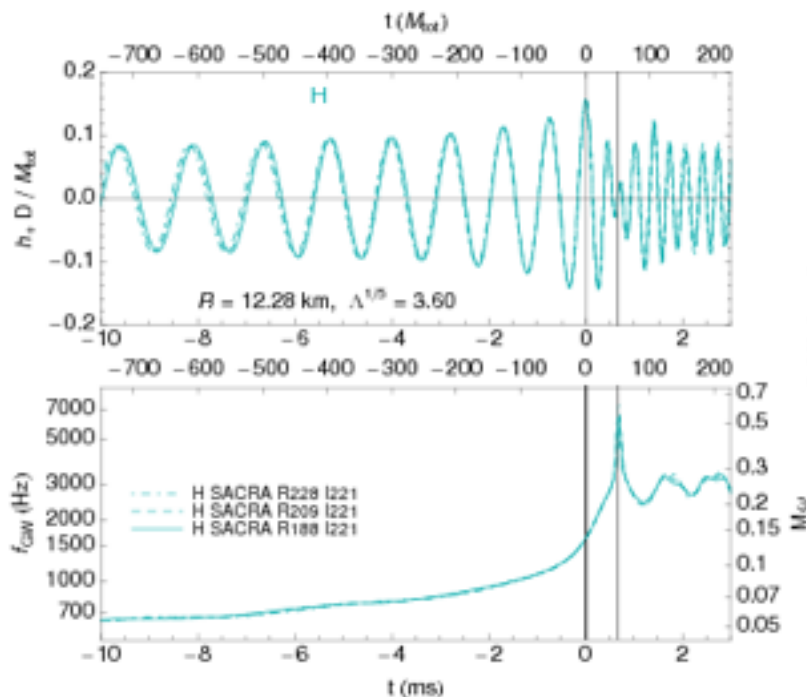
Προσομοιώσεις με υπολογιστική σχετικότητα

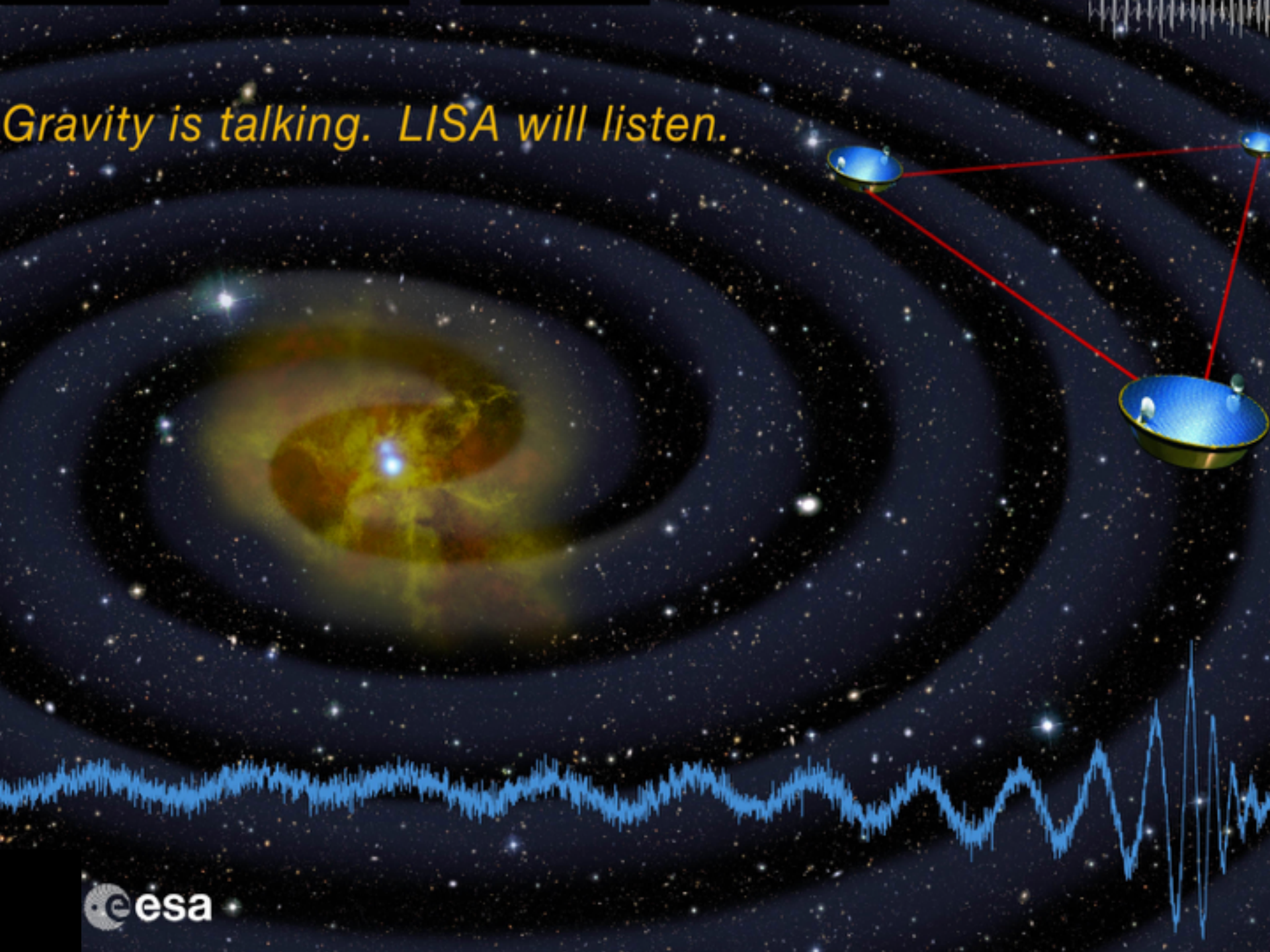
Συγχώνευση Αστέρων Νετρονίων

Η ανάλυση της κυματομορφής θα επιτρέψει τον υπολογισμό της μάζας και ακτίνας των αστέρων νετρονίων με ακρίβεια καλύτερη από 3%. Αυτό θα μας αποκαλύψει τις πραγματικές ιδιότητες της ύλης στο κέντρο αυτών των αστέρων.

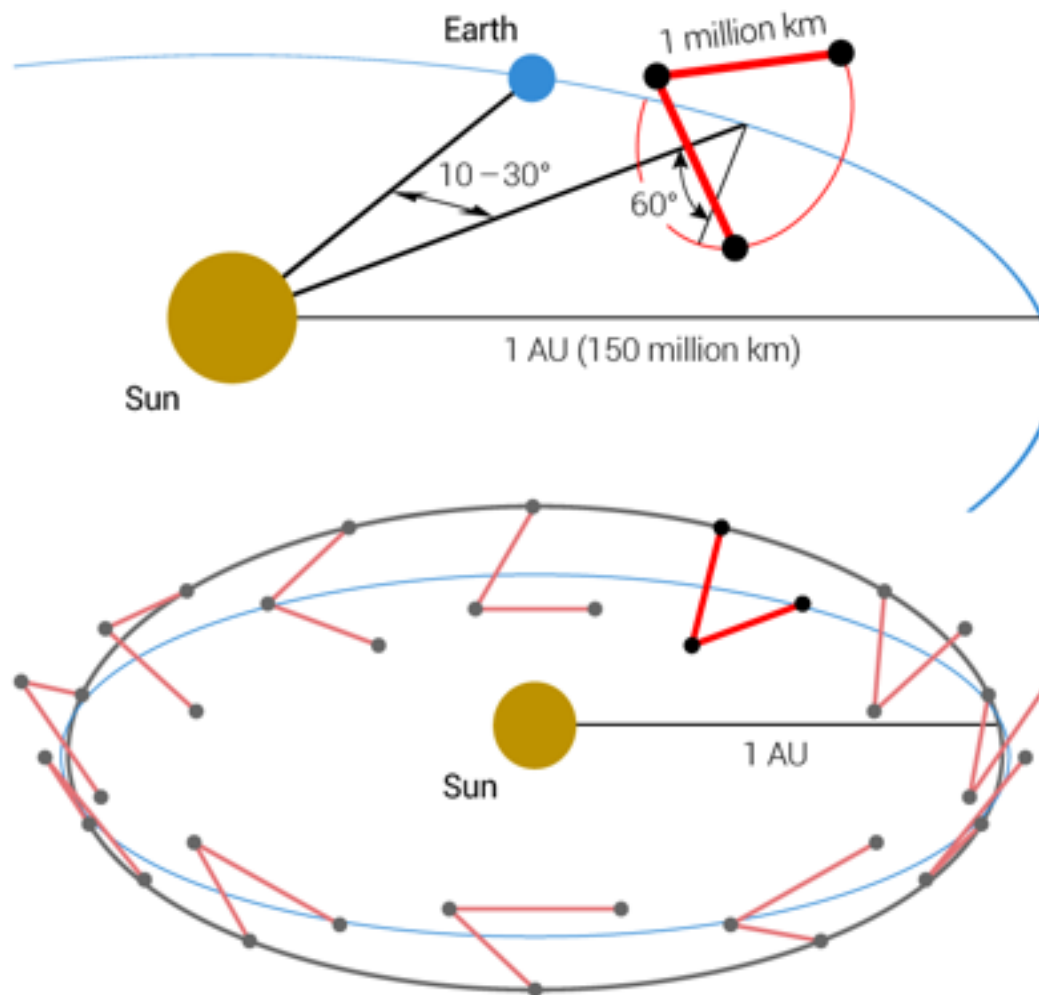
Η έρευνα στο ΑΠΘ υποστηρίζεται από υποτροφία Marie-Curie της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και από υποτροφία του πειράματος VIRGO.

Gravity is talking. LISA will listen.

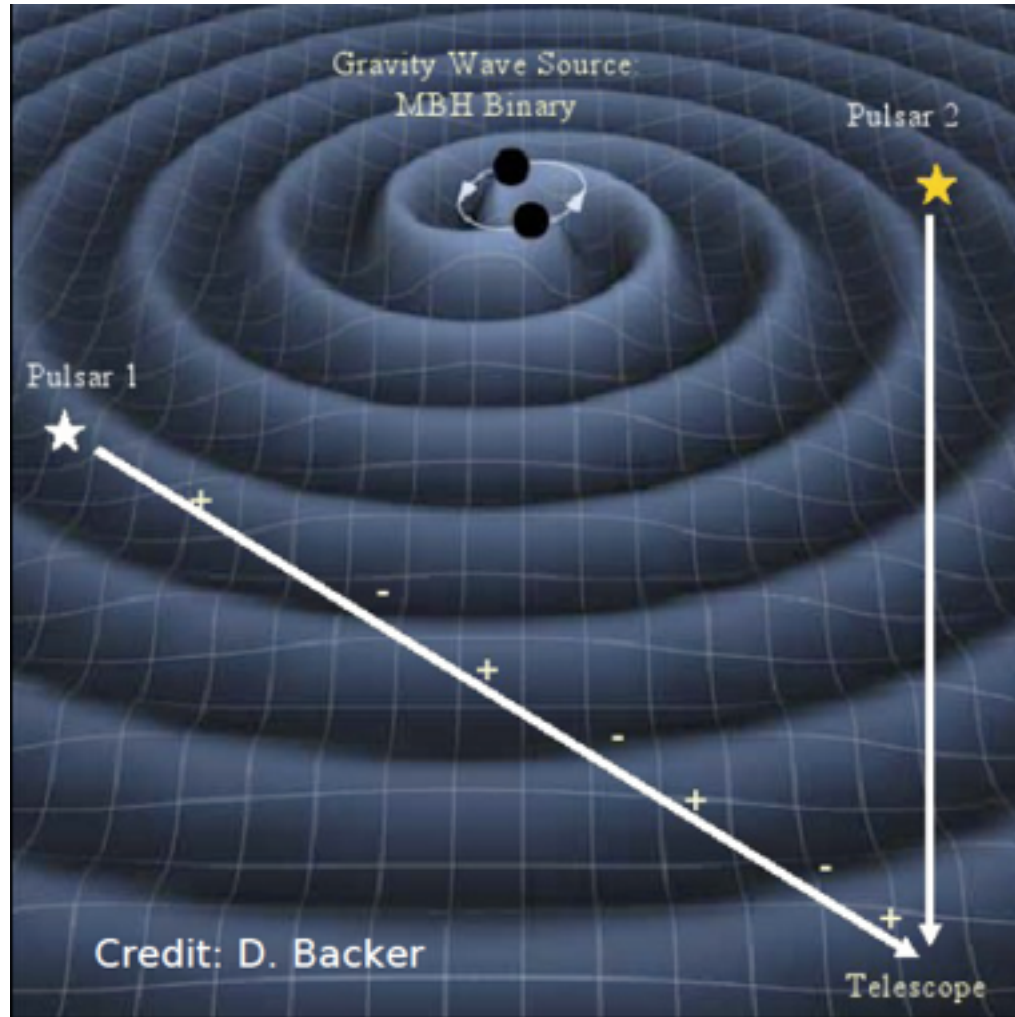
Διαστημικό Συμβολόμετρο eLISA

Για πηγές πολύ χαμηλών συχνοτήτων, χρειάζεται πολύ μεγάλο μήκος των ακτίνων laser.

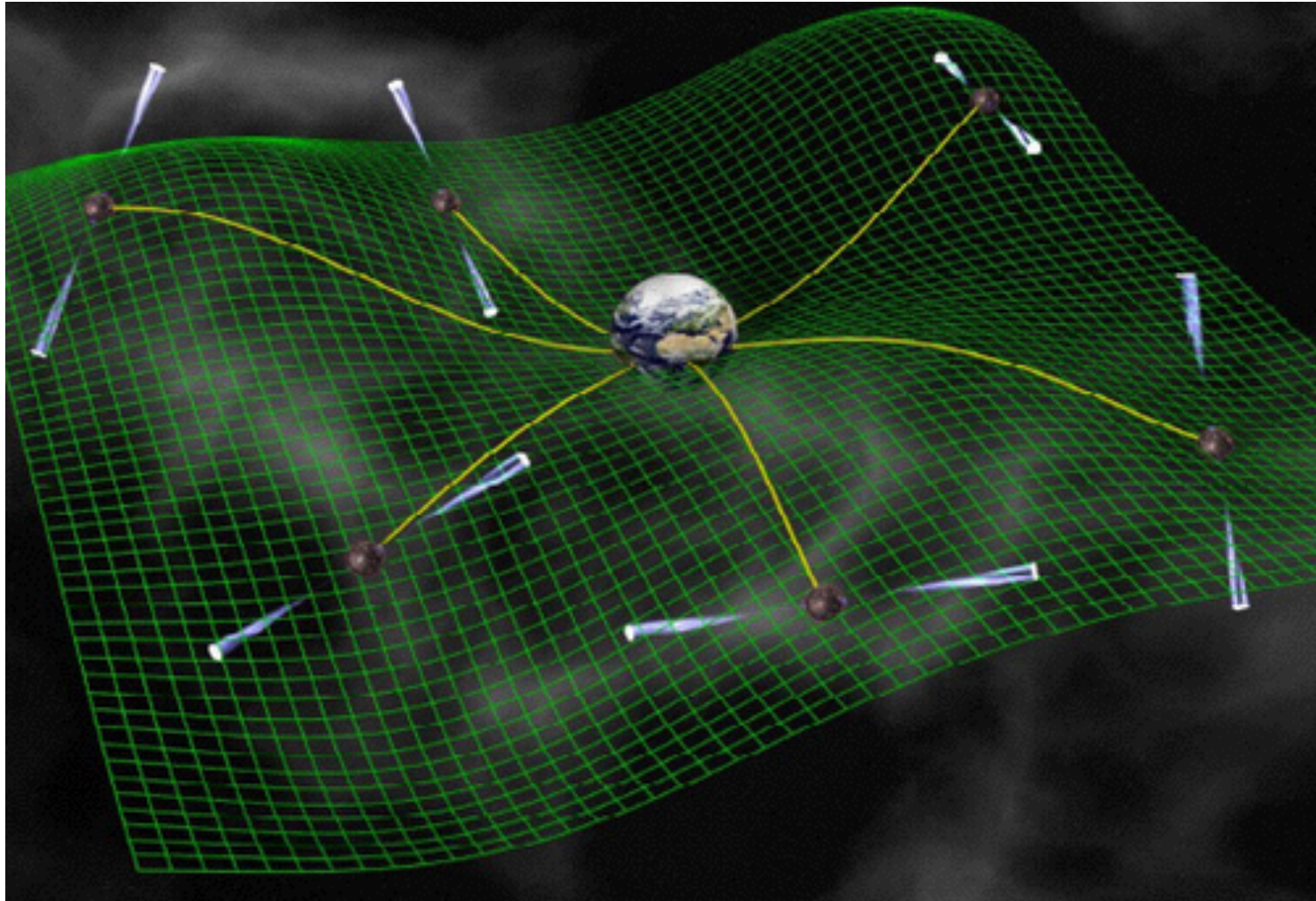
Ανίχνευση Βαρυτικών Κυμάτων μέσω Pulsar

Τα pulsar μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την ανίχνευση βαρυτικών κυμάτων.

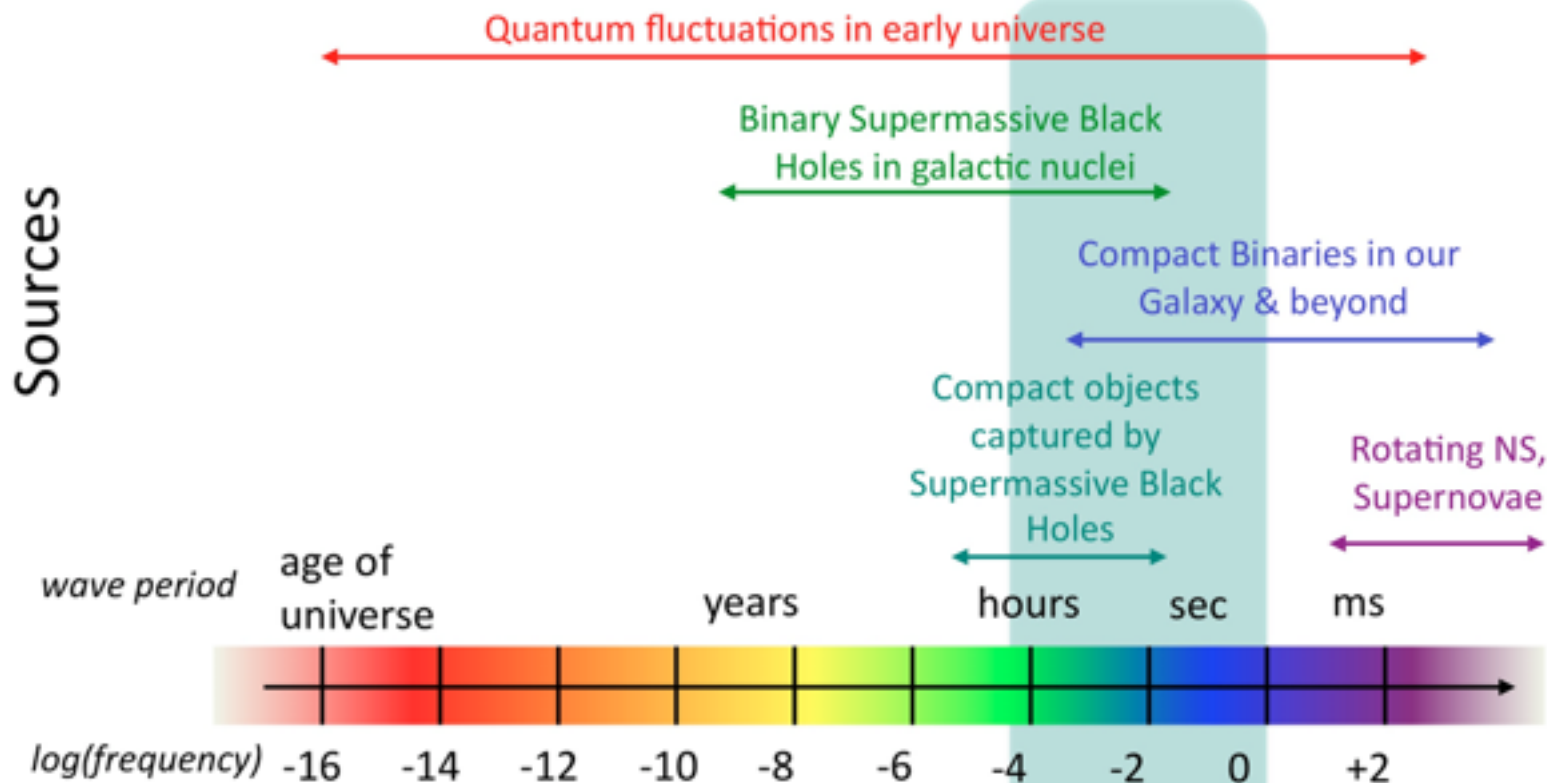
Ανίχνευση Βαρυτικών Κυμάτων μέσω Pulsar

Αυτό που μπορεί να ανιχνευθεί είναι το υπόβαθρο βαρυτικών κυμάτων από γαλαξιακές μελανές οπές σε συχνότητες nHz (2015-2020).

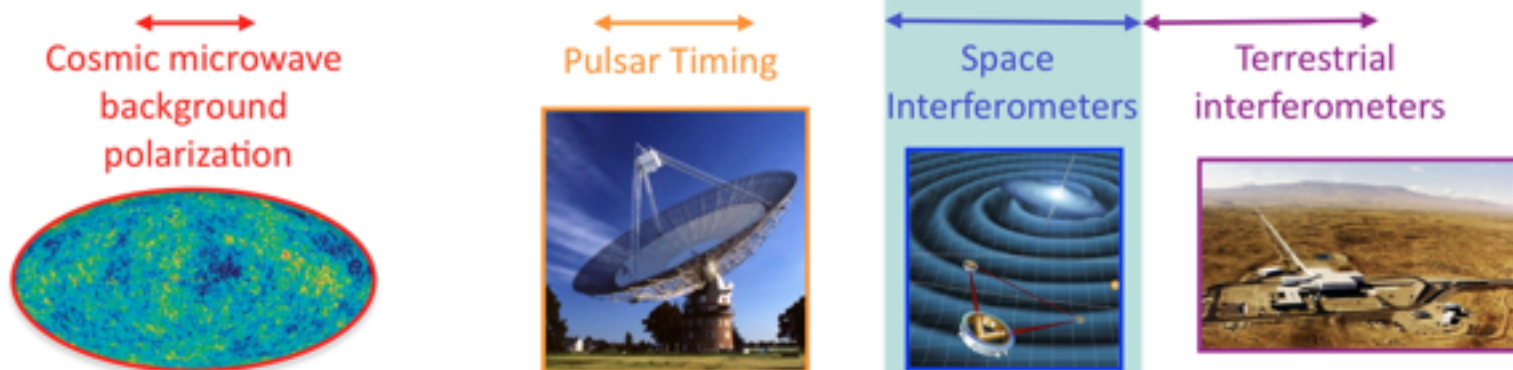

The Gravitational Wave Spectrum

Sources

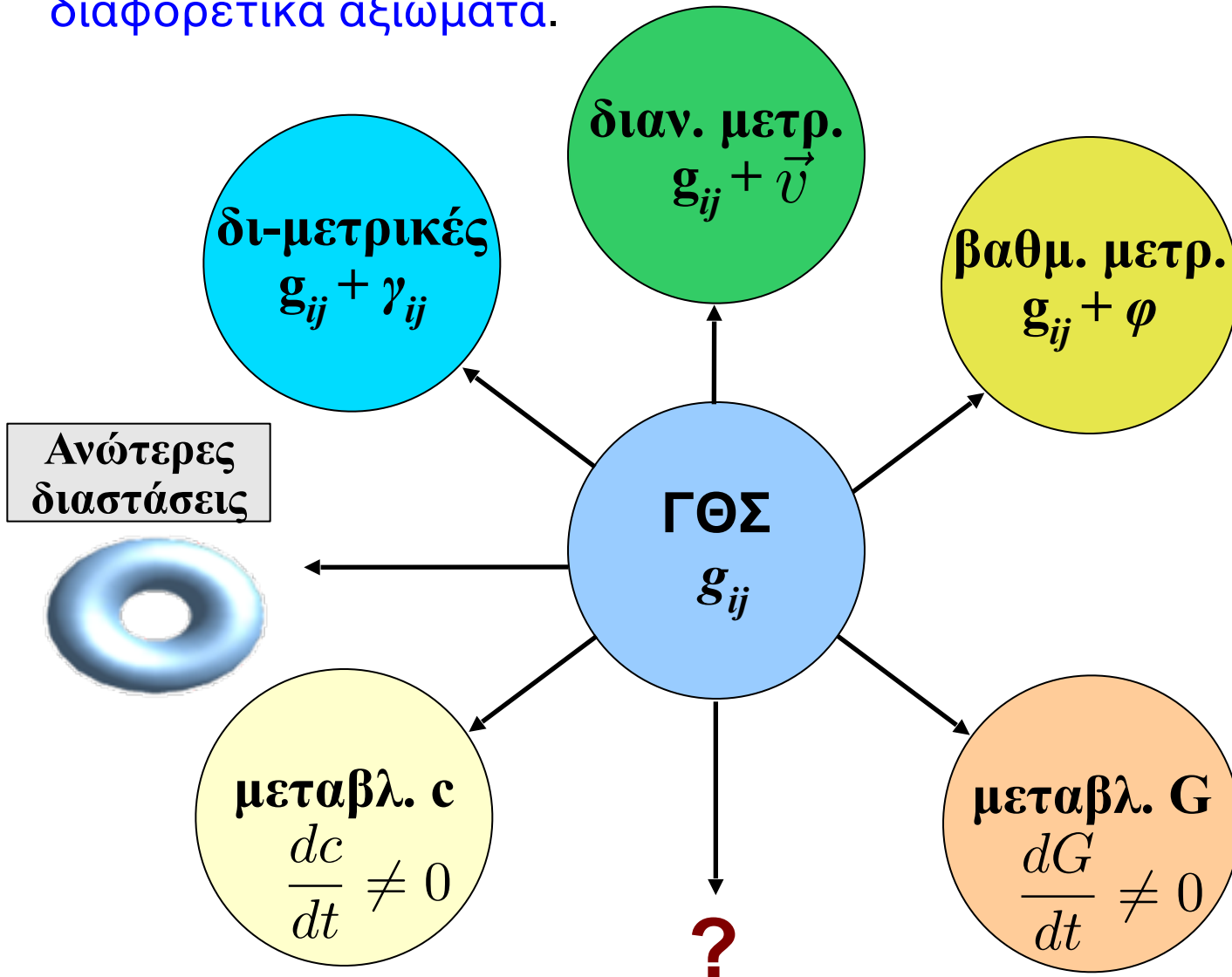

Detectors

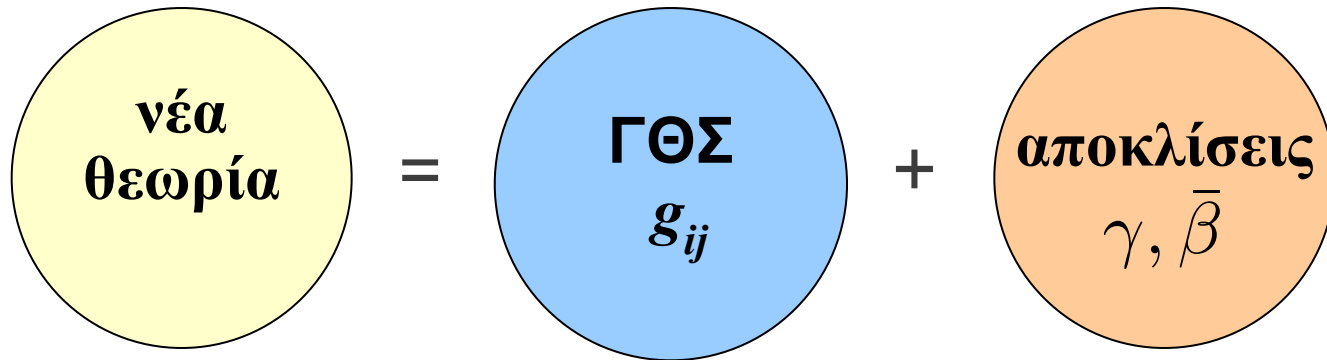
Επεκτάσεις της ΓΘΣ

Σήμερα υπάρχουν επεκτάσεις της ΓΘΣ, που βασίζονται σε διαφορετικά αξιώματα.

Επεκτάσεις της ΓΘΣ

Οι 4-διάστατες επεκτάσεις έχουν ως **βάση τη ΓΘΣ** και αποκλίνουν από αυτή κατά *10 διαφορετικές παραμέτρους*.

Οι δύο κύριες παράμετροι απόκλισης από τη ΓΘΣ είναι οι $\gamma, \bar{\beta}$.

Εάν βρεθεί πειραματικά ότι έχουν **μη-μηδενικές τιμές**, τότε η ΓΘΣ θα αντικατασταθεί από μια νέα, πιο ακριβή θεωρία.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

Οι διαφάνειες είναι διαθέσιμες
στην ιστοσελίδα:

www.astro.auth.gr/~niksterg

Έλεγχος της ταχύτητας διάδοσης

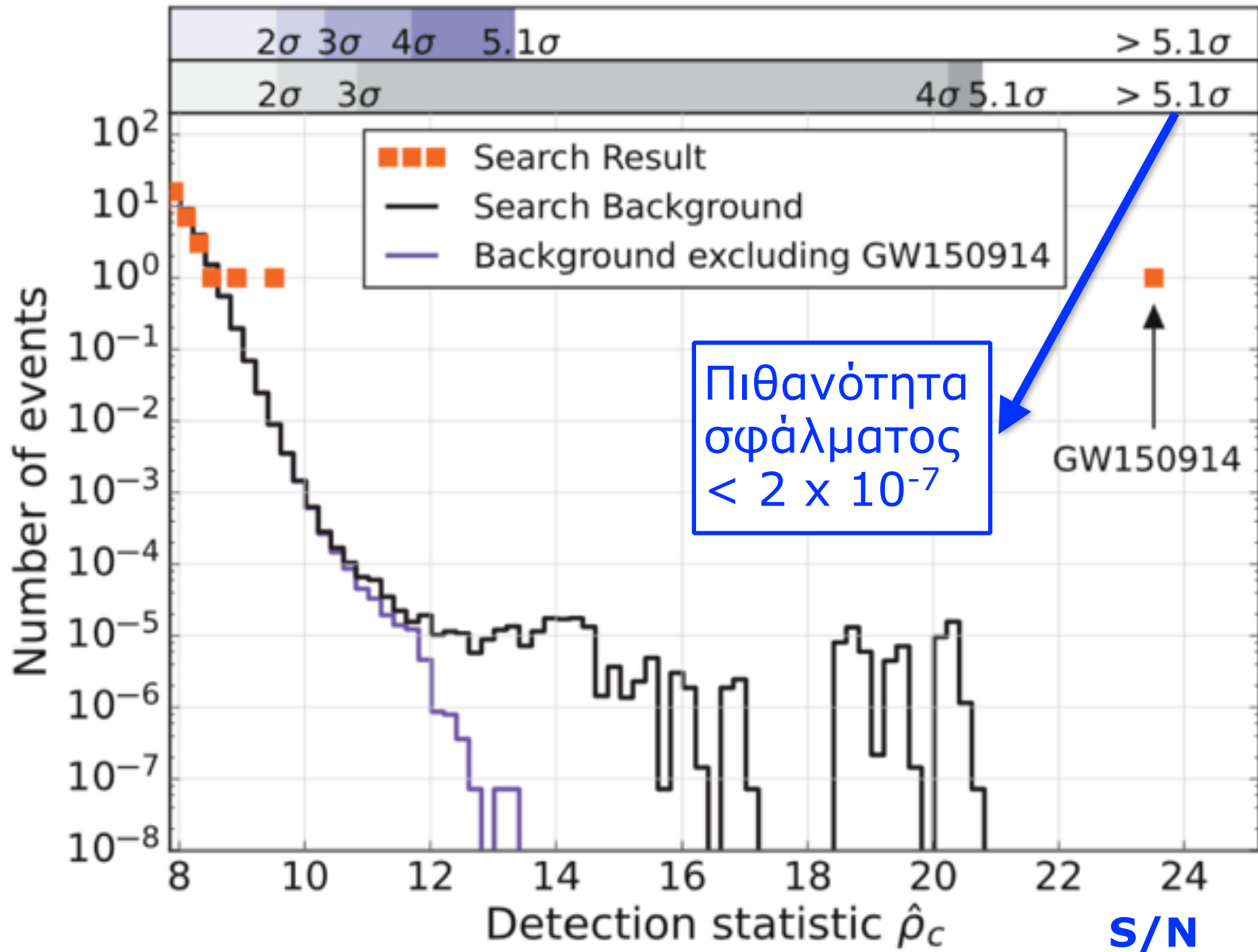
Αν τα βαρυτόνια έχουν μάζα, τα βαρυτικά κύματα θα διαδίδονται με ταχύτητα $v < c$ (που θα εξαρτάται και από τη συχνότητα). Προκύπτει μια συνολική μετατόπιση στη φάση του βαρυτικού κύματος.

Από την παρατήρηση της πηγής GW150914 προκύπτει:

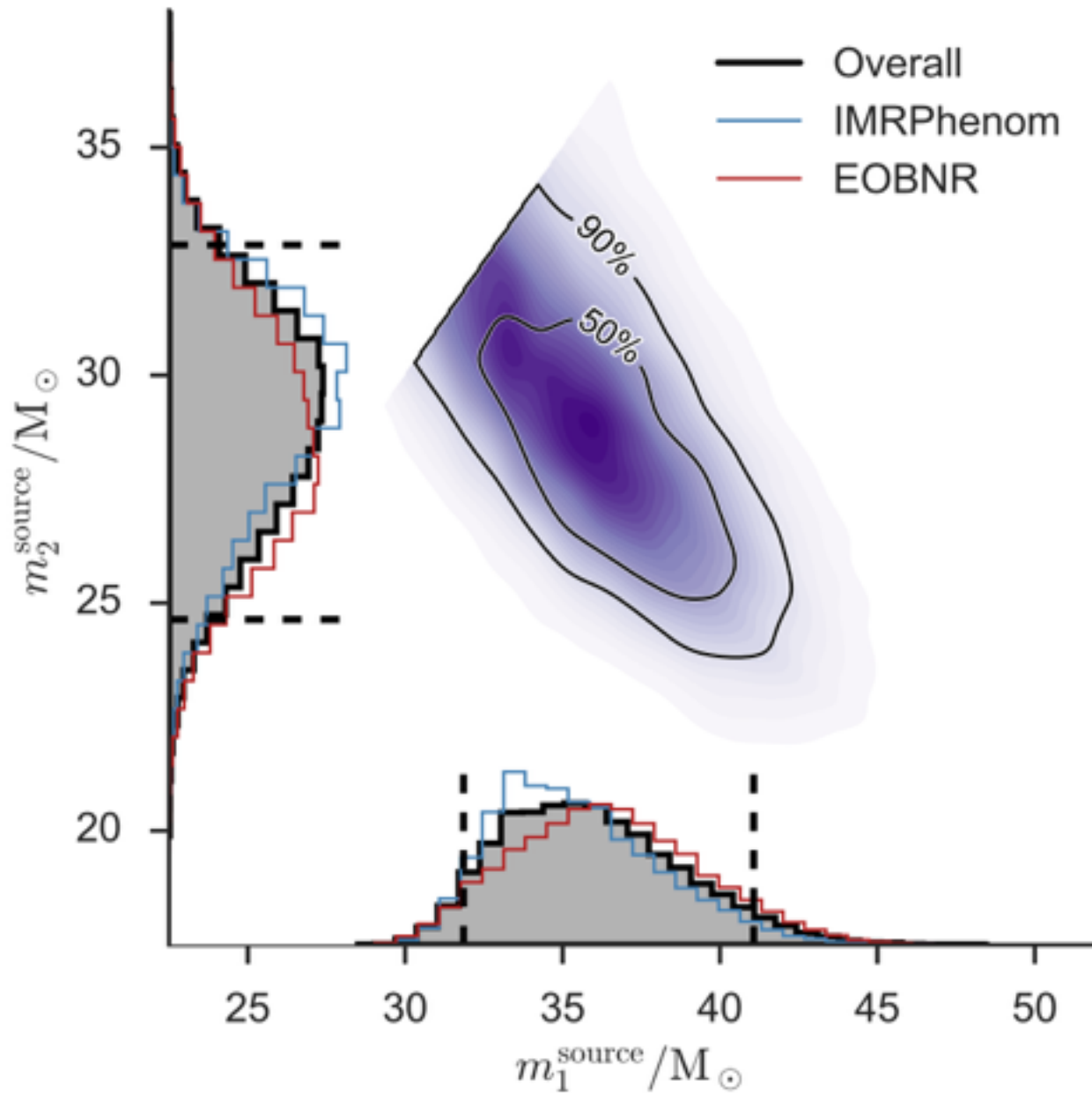
$$m_g \leq 1.2 \times 10^{-22} \text{ eV}/c^2$$

Αυτό το όριο είναι 1000 φορές πιο αυστηρό, από ό,τι προηγούμενα πειράματα σε διπλά συστήματα πάλσαρ.

Στατιστική ανάλυση της ανίχνευσης

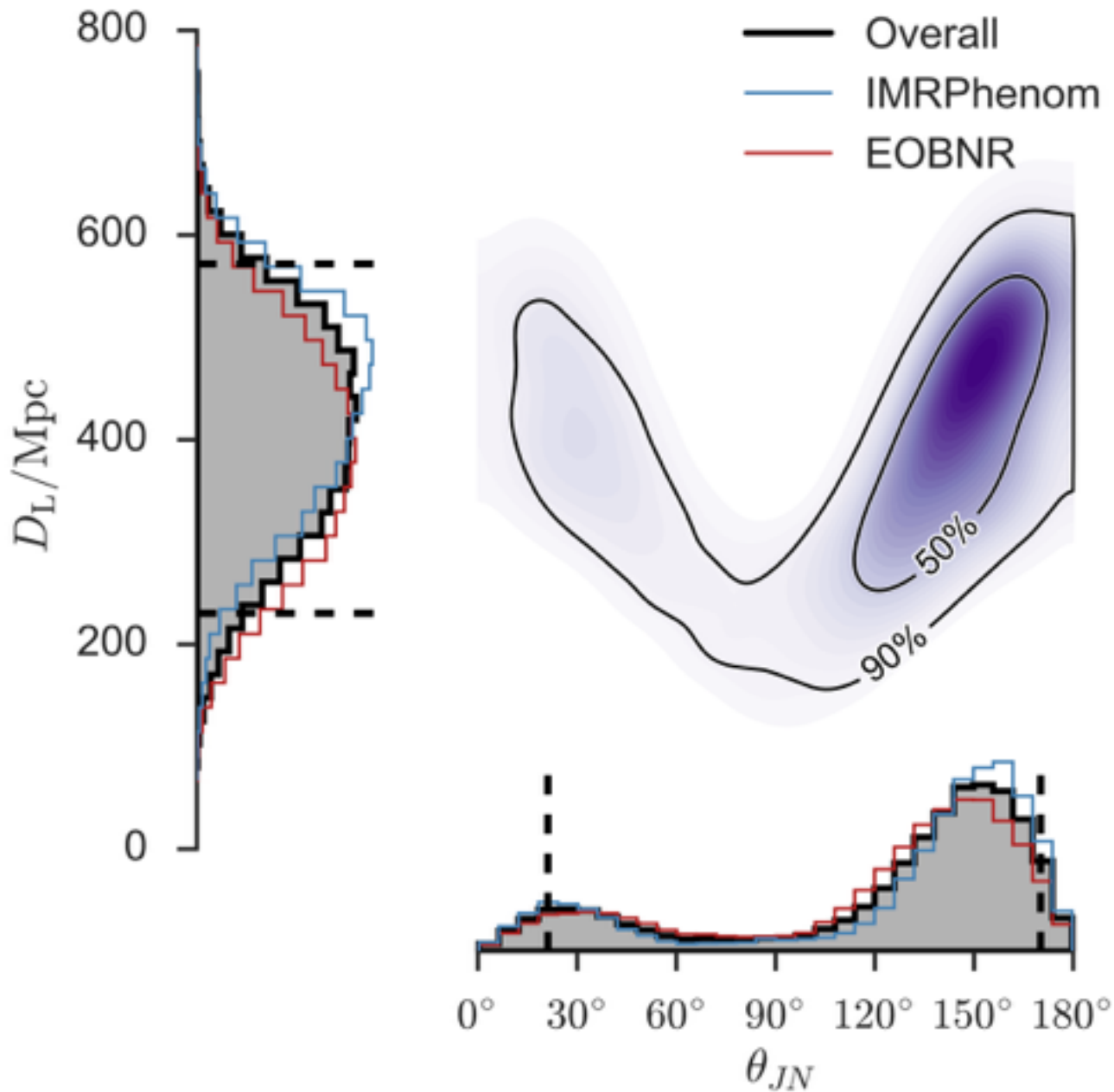
Υπολογισμός των μαζών

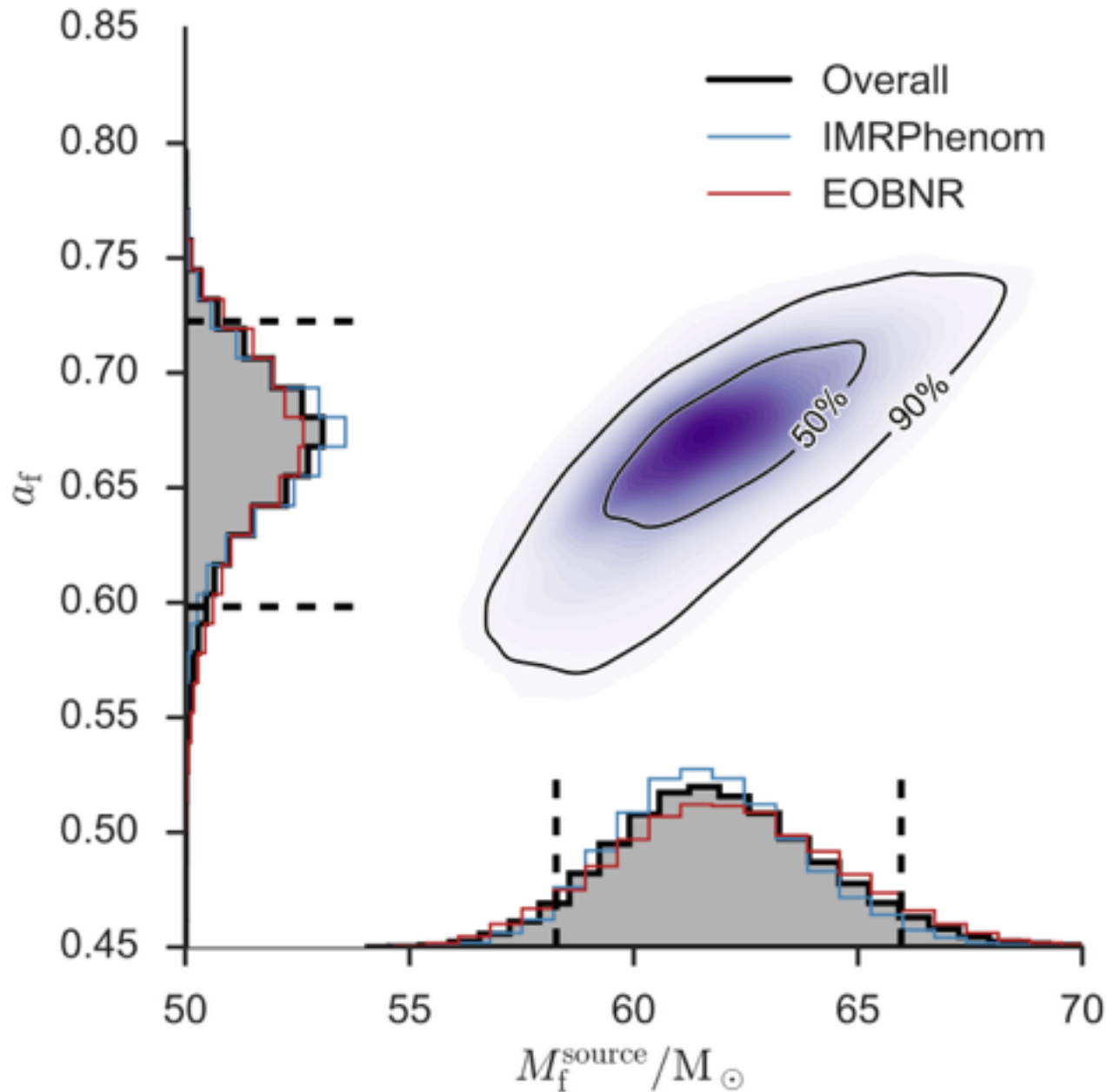
Abbot et al. (2016)

Υπολογισμός απόστασης και κλίσης της τροχιάς

Abbot et al. (2016)

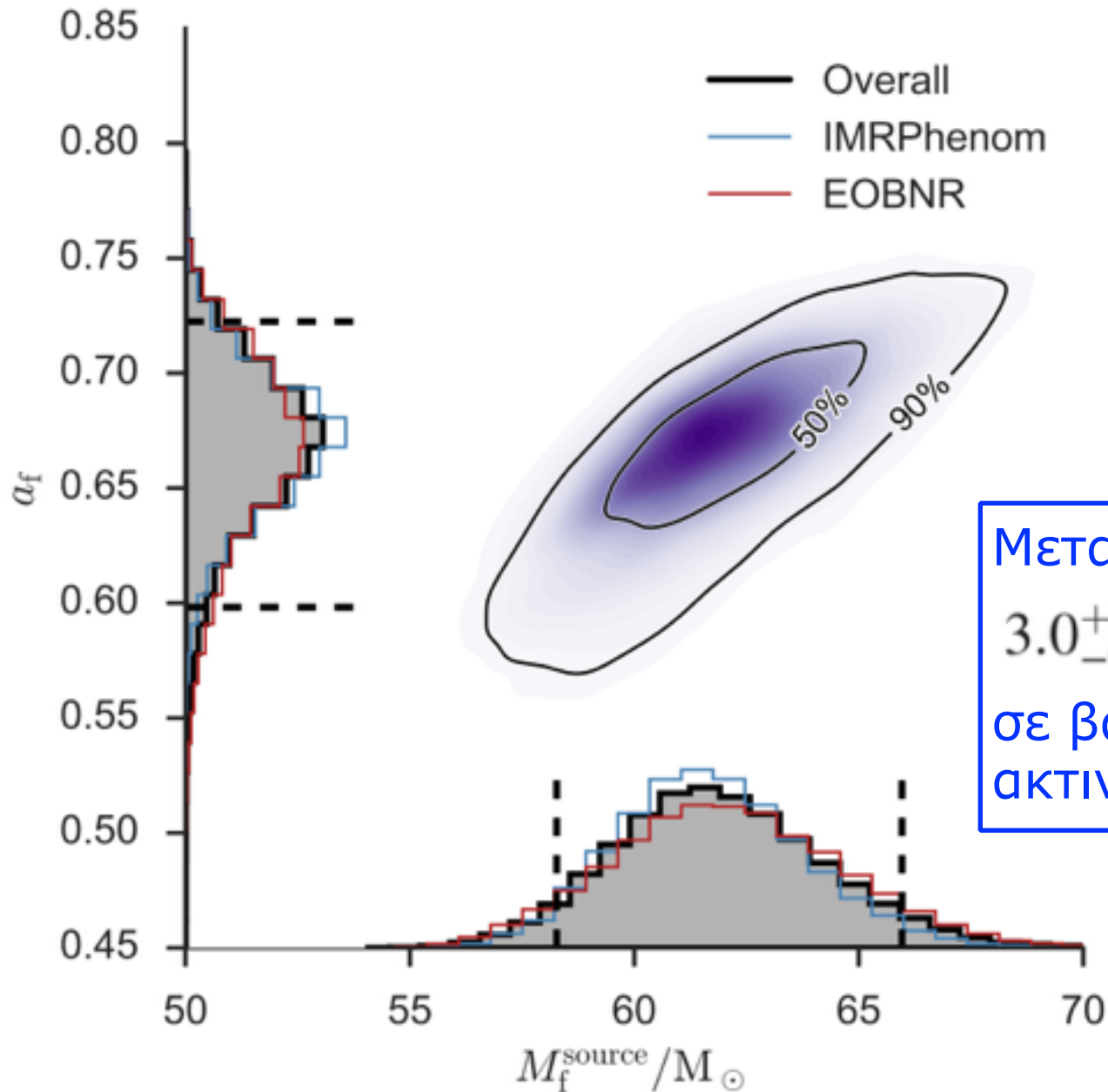
Υπολογισμός τελικής μάζας και στροφορμής

Abbot et al. (2016)

Υπολογισμός τελικής μάζας και στροφορμής

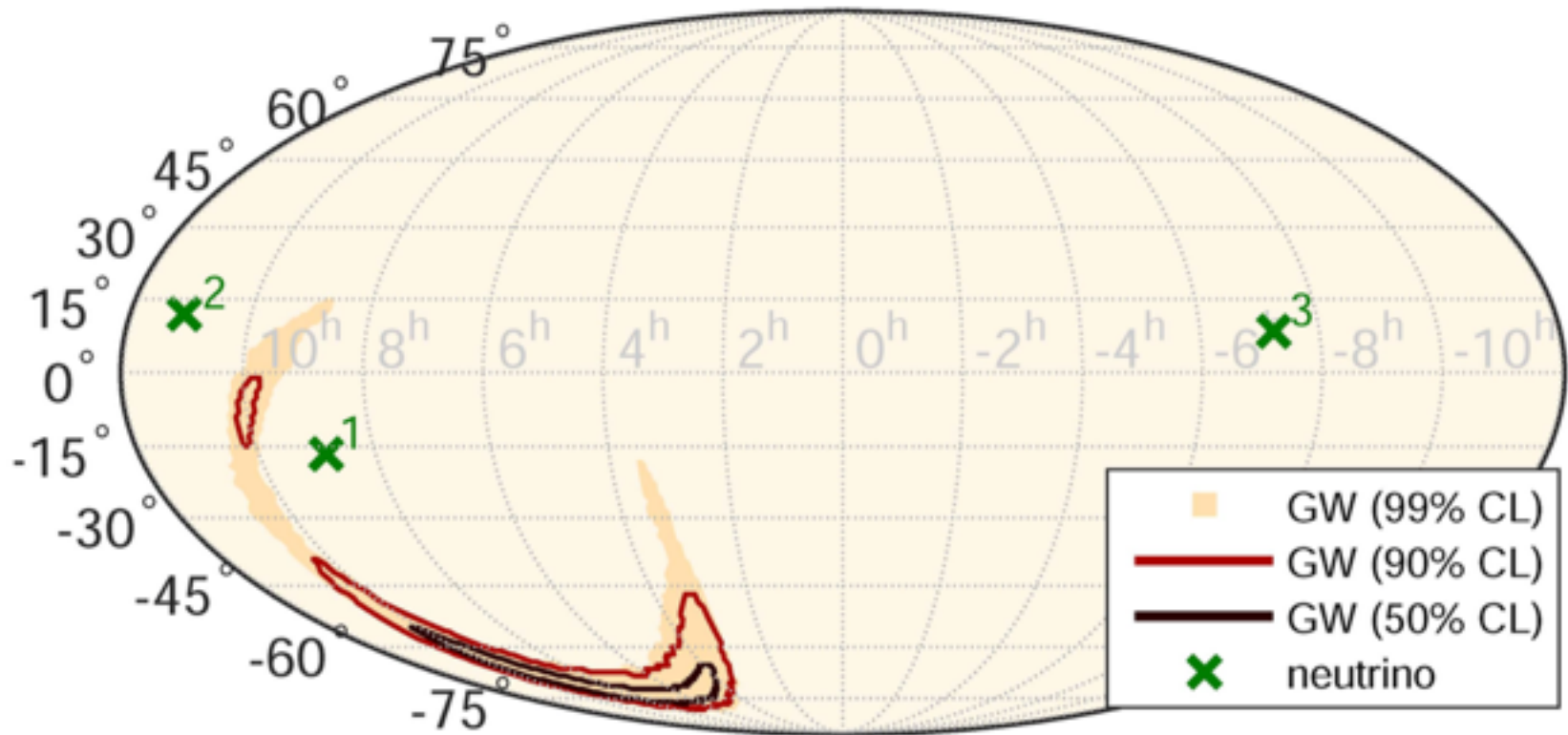
Abbot et al. (2016)

Έλεγχος για νετρίνα με IceCube και ANTARES

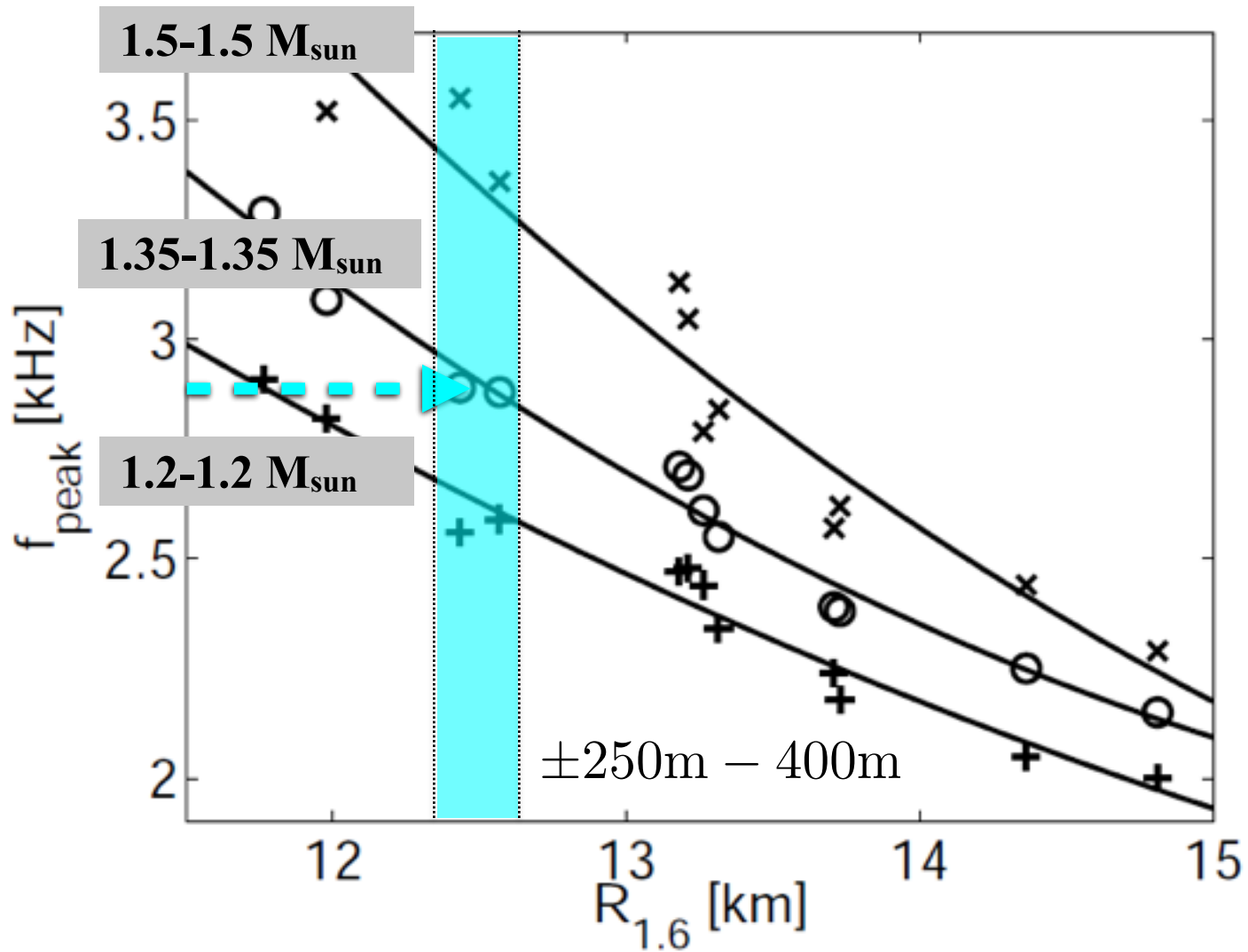
Άνω όριο στην εκπομπή νετρίνο:

$$E_{\nu, \text{tot}}^{\text{ul}} \sim 10^{52} - 10^{54} \left(\frac{D_{\text{gw}}}{410 \text{ Mpc}} \right)^2 \text{ erg}$$

Υπολογισμός της ακτίνας

Καμπύλες θορύβου

